

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.

Andra kammaren.

Nr 29.

Onsdagen den 5 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Nylander* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
angående ändrad lydelse af § 7 i aflöningsreglementet för
tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907;

angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre
Gautsträsk;

angående om- och tillbyggnad af Stockholms hospital m. m.;
med förslag till stadga om skjutsväsendet; och

angående visst undantag från gällande bestämmelser om tiden
för skjutsentreprenader.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti *Gemensamma*
bankoutsrottets memorial nr 13 samt statsutskottets memorial nr 31, *omröstningar.*
32 och 33 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor,
i hvilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att
vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten skulle denna dag
äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna vote-
ringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen

(enligt bankoutsrottets memorial nr 13, punkt 2):

»Den som, i likhet med Första kammaren vill bifalla, hvad
utskottet hemställt, i följd hvaraf §§ 36 och 38 bankoreglementet
Andra kammarens protokoll 1911. Nr 29.

Gemensamma omröstningar. samt aflöningsstaten för riksbanken, i hvad den angår riksbankens styrelse, skola i nedannämnda delar erhålla följande ändrade lydelse:
(Forts.)

§ 36.

Mom. 2. För fullmäktige — — — Riksdagen.

Mom. 3. På sätt § 71 — — — ordföranden inträffar.

Mom. 4. När fullmäktig etc. (se nuvarande mom. 5) — — — inträda.

I öfrigt inkallas den af Konungen förordnade suppleanten, när förfall för ordföranden anmälts, och annan suppleant i den ordning och för de fall, § 38 omförmäler.

§ 38.

Mom. 1. Sedan val af fullmäktige verkstälts af Riksdagen genom dess därtill utsedde valmän samt fullmäktige erhållit meddelande om valets utgång, utse fullmäktige inom sig tre deputerade, en förste och två andre, för tiden till dess under följande år meddelande om då hållet nytt val till fullmäktige inkommit. Deputerade åligger, att i öfverensstämmelse — — (se nuvarande mom. 1) — — — förvaltningen i öfrigt.

Mom. 2. Ordföranden och deputerade äga åtnjuta semesterledighet enhvar en och en half månad årligen.

Mom. 3. Fullmäktige utse — — rörande ärende.

Detta uppdrag — — — af deputerad.

Mom. 4. Fullmäktige utse vidare inom sig eller bland de utaf Riksdagen valda suppleanterna en vikarierande deputerad att tjänstgöra, när ordinarie deputerad begagnar sig af semesterledighet eller på grund af sjukdom eller eljest är tillfälligt hindrad att delta i bankens styrelse.

Mom. 5. Aflöningsförmånerna för fullmäktige och deras deputerade, för den fullmäktig, som besörjer tillsynen vid riksbankens pappersbruk och tryckeri, samt för vikarierande deputerad äro bestämde i den af Riksdagen fastställda aflöningsstaten.

Mom. 6. Är styrelsen ej så fulltalig, som för besluts fattande erfordras, enligt hvad i § 39 föreskrifves, inkallas suppleant, utsedd af Riksdagen. När af sådan anledning suppleant deltagar i riksbankens styrelse, äger han att för tiden i fråga af bankens medel uppbära ersättning med belopp, motsvarande det för fullmäktig i staten anvisade arfvode; dock att, om den till tjänstgöring sålunda inkallade är utsedd till vikarierande deputerad, särskild ersättning för sådan tjänstgöring ej utgår.

Mom. 7. Då vid förfall för ordföranden den af Konungen förordnade suppleanten tjänstgjort, utgår till denne ersättning såsom i mom. 6 sägs, dock ej för längre tid än — — — (se nuvarande mom. 7) — — — i riksbankens tjänst.

Aflöningsstat för Sveriges riksbank.**Riksbankens styrelse:**

sju fullmäktige uppbära enhvar i årligt arvode ..... kronor 4,000
hvarförutom följande befattningshafvande åtnjuta för
år räknadt:

förste deputeranden	kronor 16,000
två andre deputerade hvardera	» 11,000
den fullmäktig, som besörjer tillsynen vid riksbankens pappersbruk och tryckeri	» 2,000
samt vikarierande deputerad, när därtill utsetts ordi- narie fullmäktig	» 6,000
Har till vikarierande deputerad utsetts en af supple- anterna, åtnjuter han för år räknadt	» 10,000

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren be-
slutit afslå utskottets hemställan.»

Sedan voteringssedlarne blifvit afämnade samt en sedel aflagd
och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått,
att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga,
jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och upprä-
kning, och befanns att omröstningen utfallit med 56 Ja och
156 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren
samtidigt anställd, hade utfallit med . . . . . 31 Ja och 109 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller . . . . . 56 Ja och 156 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 87 Ja och 265 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt
i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

Andra omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 31, punkt 2):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen för uppehållande vid universitetet i Lund af undervisning och examination i teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer, enligt de närmare bestämmelser, som af Kungl. Maj:t meddelas, på extra stat för år 1912 anvisar ett belopp af 5,000 kronor, under villkor att, därest vederbörande lärare är innehafvare af docentstipendium, arfvodet för ifrågavarande undervisning och examination skall minskas, så att detsamma jämte stipendiet ej öfverstiger 5,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren afslagit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet».

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 43 Ja och 172 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . . 89 Ja och 52 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller . . . . . 43 Ja och 172 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 132 Ja och 224 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

Tredje omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 32):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill,
a) godkänna följande ordinarie stat och öfvergångsstat för nedre justitierevisionen att tillämpas från och med år 1912:

Ordinarie stat.

	K r o n o r				Summa	
	Lön eller mötsvarande	Tjänstgörings- penningar eller mötsvarande	Arfvode	Orttillägg		
1 revisionssekreterare ...	5,000	2,500	—	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor
14 revisionssekreterare ...	70,000	35,000	—	8,400	113,400	
1 konstituerad revisions- sekreterare, arfvode ...	5,000	2,500	—	—	7,500	
4 konstituerade revisions- sekreterare, arfvoden ...	20,000	10,000	—	—	30,000	
1 protokollssekreterare ...	2,600	1,600	500	300	5,000	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 protokollssekreterare ...	2,600	1,600	—	300	4,500	
3 protokollssekreterare ...	7,800	4,800	—	900	13,500	
1 registrator	2,600	1,600	500	300	5,000	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 registrator	2,600	1,600	—	300	4,500	
1 kanslist	2,200	1,500	—	300	4,000	
1 skrifbiträde	600	450	—	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 200 kr. och ef- ter 10 år med ytterli- gare 200 kronor.
11 skrifbiträden	6,600	4,950	—	1,650	13,200	
1 förste vaktmästare	900	450	—	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	—	150	1,200	
3 vaktmästare	2,100	1,050	—	450	3,600	} Efter 5 år kan lönen hö- jas med 100 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 100 kronor.
Till arfvoden åt vikarier för beredande af seme- ster åt revisionssekre- terarna	—	—	—	—	22,500	
Till arfvoden åt extra re- visionssekreterare	—	—	—	—	5,000	
Till amanuenser, ersätt- ningar för vissa seme- stervikariat, tillfälliga skrifbiträden samt gra- tifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare	—	—	—	—	35,500	
Summa	—	—	—	—	279,200	

Ann.

1. Arfvode utgår till den protokollssekreterare, som biträder vid mottagning af vecko-
mål, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

2. Arfvode utgår till den registrator, som ombesörjer verkets ekonomi och uppbörd
m. m., och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

3. Darest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge
denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå afvensom å lönen afdragas 100 kr. årligen.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Öfvergångsstat.

	K r o n o r			
	Lön	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	
1 protokollssekreterare ...	2,500	1,200	3,700	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
3 protokollssekreterare ...	7,500	3,600	11,100	
Summa	—	—	14,800	

b) besluta, att under den ordinarie staten skall införas följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1912 under förutsättning, att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelat föreskrift därom, dels att de å denna stat upptagna protokollssekreterare och skrifbiträden skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, tjänstgöra i medeltal minst 6 timmar hvarje söckendag; samt

dels att registratorerna och kanslisten skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag»;

c) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å den ordinarie staten förenade aföningsförmåner, nämligen:

att innehafvare — — — förhöjning;

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas af protokollssekreterarna, registratorerna, kanslisten och skrifbiträdena enhvar under en månad;

att tjänsteman — — — i sammanhang därmed;

d) besluta

att enhvar — — — bestämmelser;

att, sedan af Kungl. Maj:t bestämts, hvilka nuvarande ordinarie protokollssekreterare å hittills gällande stat skola vid 1912 års ingång öfvertaga de fem i den nya ordinarie staten upptagna protokollssekreterarbefattningarna, öfriga ordinarie protokollssekreterare å den gamla staten skola såsom öfvertaliga uppföras å öfvergångsstaten;

att de — — — utrönas;

e) stadga, att — — — 2,075 kronor;

f) höja ordinarie anslaget till nedre justitierevisionen från 161,000 kronor med 133,000 kronor till 294,000 kronor; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat

a) godkänna följande ordinarie stat och öfvergångsstat för nedre justitierevisionen att tillämpas från och med år 1912:

Ordinarie stat.

Gemensamma
omröstningar.

Forts.

	K r o n o r					Summa	
	Lön eller motsvärande	Tjänstgörings- penningar eller motsvärande	Arfvode	Ortstillägg			
1 revisionssekreterare ...	5,000	2,500	—	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.	
11 revisionssekreterare ...	55,000	27,500	—	6,600	89,100		
1 konstituerad revisions- sekreterare, arfvode ...	5,000	2,500	—	—	7,500		
7 konstituerade revisions- sekreterare, arfvoden ..	35,000	17,500	—	—	52,500		
1 protokollssekreterare ..	2,600	1,600	—	300	4,500	Efter 5 år kan lönen hö- jas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.	
3 protokollssekreterare ..	7,800	4,800	—	900	13,500		
1 förste registrator	3,600	1,800	—	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytter- ligare 500 kronor.	
1 förste registrator	3,600	1,800	—	400	5,800		
1 registrator	2,600	1,600	—	300	4,500	Efter 5 år kan lönen hö- jas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.	
1 kanslist	2,200	1,500	—	300	4,000		
1 skrifbiträde	600	450	—	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr., och efter 10 år med ytter- ligare 200 kronor.	
11 skrifbiträden	6,600	4,950	—	1,650	13,200		
1 förste vaktmästare	900	450	—	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.	
1 vaktmästare	700	350	—	150	1,200		
3 vaktmästare	2,100	1,050	—	450	3,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr. och efter 10 år med ytter- ligare 100 kronor.	
Till arfvoden åt vikarier för beredande af se- mester åt revisions- sekreterarna	—	—	—	—	22,500		
Till arfvoden åt extra revisionssekreterare .	—	—	—	—	5,000		
Till amanuenser, ersätt- ningar för vissa se- mestervikariat, tillfäl- liga skrifbiträden samt gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare	—	—	—	—	32,800		
Summa	—	—	—	—	276,300		

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Öfvergångsstat.

	K r o n o r.		
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.
1 protokollssekreterare ...	2,500	1,200	3,700
4 protokollssekreterare ...	10,000	4,800	14,800
Summa	—	—	18,500

} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

b) under den ordinarie staten införa följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1912 under förutsättning, att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelat föreskrift därom, dels att de å denna stat upptagna protokollssekreterare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, tjänstgöra i medeltal minst 6 timmar hvarje söckendag; samt

dels att förste registratorerna, registratorn och kanslisten skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag;

c) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å den ordinarie staten förenade aflöningsförmåner, nämligen:

att innehafvare — — — förhöjning;

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålen behöriga gång, åtnjutas af förste registratorerna enhvar under en och en half månad samt af protokollssekreterarna, registratorn, kanslisten och skrifbiträdena enhvar under en månad;

att tjänsteman — — — i sammanhang därmed;

d) föreskrifva,

att enhvar — — — bestämmelser;

att, sedan af Kungl. Maj:t bestämts, hvilka nuvarande ordinarie protokollssekreterare å hittills gällande stat skola vid 1912 års ingång öfvertaga de fyra i den nya ordinarie staten upptagna protokollssekreterarbefattningarna, öfriga ordinarie protokollssekreterare å den gamla staten skola såsom öfvertaliga uppföras å öfvergångsstaten; samt

att de — — — utrönas;

e) stadga, att — — — 2,075 kronor;

f) höja det ordinarie anslaget till nedre justitierevisionen från 161,000 kronor med 133,800 kronor till 294,800 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 86 Ja och 128 Nej.

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 113 Ja och 27 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller . . . . . 86 Ja och 128 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 199 Ja och 155 Nej,
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 33, punkt 1):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må å staten för generalstabens fast anställda personal upptaga 3 nya kaptensbeställningar af första klassen och 2 nya aktuariefattningar, samt att följaktligen statens slutsumma skall utgöra 343,485 kronor och anslaget till generalstabens fast anställda personal, nu 321,315 kronor, höjas med 22,170 kronor till 343,485 kronor; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat, att å staten för generalstabens uppföra en ny aktuariefattning, samt att följaktligen statens slutsumma skall utgöra 322,815 kronor och anslaget till generalstabens fast anställda personal, nu 321,315 kronor, höjas med 1,500 kronor till 322,815 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 59 Ja och 156 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kam-

Gemensamma omröstningar. (Forts.) maren samtidigt anställd, hade utfallit med 115 Ja och 24 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens röster eller . . . . . 59 Ja och 156 Nej, sammanräkningen visade . . . . . 174 Ja och 180 Nej, och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Femte omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 33, punkt 2):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må godkänna Kungl. Maj:ts förslag till stater för artilleriet med tygstater (bilagorna nr 42—49 vid statsrådsprotokollet öfver landtförsvärenden den 13 januari 1911), slutande jämte förut fastställd stat för Gottlands artillerikår och artilleriets tygstater å tillhopa 3,568,194 kronor, samt höja anslaget till afföning och rekrytering m. m., nu 17,986,176 kronor, med 165,244 kronor till 18,151,420 kronor; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat godkänna förslag till stater för artilleriet af lika lydelse som staterna för innevarande år med den ändring, att dels å staterna för Norrlands och Smålands artilleriregementen uppföres ytterligare en major, och dels att i staten för Boden—Karlsborgs artilleriregemente uppföras de af Kungl. Maj:t föreslagna nya beställningar, slutande samtliga dessa stater å tillhopa 3,459,584 kronor, samt höja anslaget till afföning och rekrytering m. m., nu 17,986,176 kronor med 56,634 kronor till 18,042,810 kronor.»

Sedan voteringsseglarna blifvit afämnade samt en sedel affagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 75 Ja och 140 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 114 Ja och 22 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller . . . . . 75 Ja och 140 Nej, sammanräkningen visade . . . . . 189 Ja och 162 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Sjätte omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 33, punkt 5):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må för anskaffande af ingenjörmateriel m. m. för Bodens ingenjörkår bevilja 117,000 kronor samt häraf å extra stat för år 1912 anvisa 17,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, här Riksdagen, i likhet med Andra kammaren beslutat att för anskaffande af ingenjörmateriel m. m. för Bodens ingenjörkår å extra stat för år 1912 bevilja 17,000 kronor.»

Sedan voteringsredlarne blifvit afämnade samt en sedel aflagd och förseglad afvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsredlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 69 Ja och 146 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 122 Ja och 20 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller	69 Ja och 146 Nej,
sammanräkningen visade	191 Ja och 166 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjunde omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 33, punkt 6):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må, med bifall till statsutskottets hemställan i punkt 39:o af utlåtandet nr 4, för komplettering af ballongmateriel på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 59,000 kronor; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma omröstningar. (Forts.) Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat att afslå hvad utskottet i nämnda punkt hemställt.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 82 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 120 Ja och 19 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller	82 Ja och 133 Nej,
sammanräkningen visade	202 Ja och 152 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Åttonde omröstningen

(enligt statsutskottets memorial nr 33, punkt 7):

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen med bifall till statsutskottets hemställan i punkt 40:o af utlåtandet nr 4, må till anskaffning af belysningsmateriel bevilja 165,000 kronor samt häraf å extra stat för år 1912 anvisa 82,500 kronor; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit hvad utskottet i nämnda punkt hemställt.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 84 Ja och 132 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 123 Ja och 18 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller	84 Ja och 132 Nej,
sammanräkningen visade	207 Ja och 150 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

§ 3.

Herr statsrådet *Nylander* öfverlämnade härpå Kungl. Maj:ts propositioner:

angående inlösen af en underofficerskåren vid Gottlands infanteriregemente tillhörig byggnad å Visborgs slätt;

angående tilläggs pension å allmänna indragningsstaten åt förre stockmakaren T. F. Lund;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Karlskrona grenadjärregemente Ernst Hjalmar Hultstrand; och

angående understöd åt officers- och underofficerskårer, hvilka åsamkas förlust i afseende å en del dem tillhöriga byggnader å mötesplatser.

Ifrågavarande propositioner bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionerna:

angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till anläggande å flottans varf i Karlskrona af ett förrådshus med cisterner för råolja m. m.;

angående användande af behållning å extra ordinarie anslagen till nybyggnader för kustartilleriets förläggning m. m.; samt

angående ändring i staten för ordinarie tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

Till jordbruksutskottet remitterades härefter propositionen angående öfverlåtande å staden Falkenberg af Falkenbergs tullbro.

Slutligen öfverlämnades till statsutskottet propositionerna:

med förslag till utgiftsstat för postsparbanken m. m.; och

angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten nr 19 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkande nr 16 samt lagutskottets utlåtanden nr 30 och 31.

§ 6.

Efter föredragning härpå af lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning af väckta motioner om dels skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lokalt veto med allmän och lika rösträtt beträffande försäljning af vin och öl, dels ock förbud mot utskänkning af vin och öl vid offentlig danstillställning, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 7.

Ang. kommunalt veto beträffande försäljning af vin och öl.

Till afgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående fullt genomfördt kommunalt veto beträffande försäljning af vin och öl. Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två till utskottet hänvisade motioner, väckta den ena, nr 13, inom Första kammaren af herr *von Mentzer m. fl.* och den andra, nr 14, inom Andra kammaren af herr *Räf m. fl.*, däri hemstälts, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905, att rättighet till försäljning af vin och öl icke måtte beviljas utan bifall, i fråga om stad, af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnes, af allmän rådstuga, samt i fråga om landet, af kommunalstämma.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvilken omfattning meddelande af tillstånd till utskänkning af vin och öl samt till försäljning till afhämtning af sådana drycker skulle kunna i vidare mån än för närvarande vore händelsen göras beroende af vederbörande kommunalmyndigheters bestämmande, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kunde föranledas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning däraf, att, enligt hvad som meddelats mig, motionärerna och möjligen äfven några andra af kammarens ledamöter känt sig litet ovissa om betydelsen af utskottets hemställan. Anledningen härtill skulle vara, att lagutskottet icke skrifvit på

samma sätt som bevillningsutskottet gjorde i sitt betänkande i motsvarande ämne i fråga om brännvinsförsäljningsförordningen, hvilket antogs af kammaren häromdagen. Herrarna finna, att vi hemställt om en pröfning »i hvilken omfattning meddelande af tillstånd till utskänkning af vin och öl samt till försäljning till afhämtning af sådana drycker må i vidare mån än för närvarande är händelsen göras beroende af vederbörande kommunalmyndigheters bestämmande». Bevillningsutskottets förslag till skrifvelse angående brännvinsförsäljningsförordningen går däremot ut på att vederbörande kommunala myndigheter alltid böra höras, och att, mot deras afstyrkande, tillstånd till dylika rättigheter icke må meddelas. Det har nu uppenbarligen icke kunnat gå för sig för lagutskottet att, när det gällt *öl- och vinförsäljning*, gifva sitt skrifvelseförslag samma lydelse som bevillningsutskottets. Förhållandet är ju det, att i fråga om brännvinsförsäljningen är det kommunala vetot redan genomfördt, så när som med afseende på de tillfälliga rättigheterna. Bevillningsutskottets framställning beträffande brännvinsförsäljningen rörde sålunda endast de tillfälliga brännvinsförsäljningsrättigheter, som Konungens befallningshafvande har rätt att meddela; och med afseende på dessa föreslogs, antingen att Konungens befallningshafvandes rätt att meddela sådana tillfälliga rättigheter skulle helt och hållet upphöra, eller att yttrande skulle inhämtas från de kommunala myndigheterna, mot hvilkas afstyrkande sådana rättigheter aldrig skulle kunna bifallas.

Ang. kommunalt veto beträffande försäljning af vin och öl.
(Forts.)

Hvad nu beträffar öl- och vinförsäljningen, är ju fältet mycket vidsträcktare. Såväl motionerna som utskottets hemställan omfatta icke allenast utskänkning och försäljning till afhämtning utan äfven alla andra rättigheter, däribland äfven sådana som rättigheten till utskänkning i restauranter vid järnvägsstationer eller på järnvägståg. Det har uppenbarligen icke gått an att om dylika rättigheter skriva lika kategoriskt som bevillningsutskottet om brännvinsförsäljningsrättigheterna.

Nu har man ock anmärkt, att utskottet använt ordet »*bestämmande*» här i klämman och framhållit, att det varit önskligt, om det i stället hade stått, att dylika rättigheter skulle göras beroende af vederbörande kommunalmyndigheters »*bifall*».

Nu är ju uppenbart, att uttrycken »*bifall*» och »*bestämmande*» i detta sammanhang äro alldeles lika betydande. Hvarför utskottet valt ordet »*bestämmande*» beror helt enkelt därpå, att utskottet ansett, att detta ord bättre uttrycker saken med hänsyn till den ordning, i hvilken dylika rättigheter beviljas. Det går ju till på det sättet, att ansökan om dylika rättigheter ingifvas till Konungens befallningshafvande, Konungens befallningshafvande inforrdar yttranden från de kommunala myndigheterna, och sedan afgör Konungens befallningshafvande i sista hand. Med hänsyn härtill passar ordet »*bestämmande*» bättre. Ordet »*bifall*» skulle tilläfventyrs kunna syfta på en sådan tanke, som att de kommunala myndigheterna

Ang. kommunalt veto beträffande försäljning af vin och öl.
(Forts.)

skulle gifva sitt bifall till Konungens befallningshafvandes beslut, och detta är naturligtvis icke meningen. Det är emellertid alldeles klart, att i detta sammanhang har ordet »bestämmande» alldeles samma betydelse som om det stått »bifall»,

Nu har man åberopat att motsvarande betänkande af bevillningsutskottet återremitterades till utskottet af enahanda anledning, som här ofvan angifvits, eller att uttrycket bestämmande oriktigt användts, hvarefter först förslaget erhöll den affattning jag förut nämnt. Men där var förhållandet något annorlunda. Där hade nämligen bevillningsutskottet skrivit, att vederbörande kommunala myndigheter skulle »tillförsäkras bestämmanderätten»; och det är naturligtvis något helt annat än som det heter här: »I vidare mån än för närvarande är händelsen göras beroende af vederbörande kommunalmyndigheters bestämmande».

Jag har velat säga detta till förklaring, därför att jag hört, att det rådt ovisshet om saken, särskildt hos motionärerna.

Hvad nu beträffar själfva saken, synes det mig, som om motionärerna, med den skrivelse, som lagutskottet föreslagit, i det hela taget fått sin önskan igenom så långt som det öfver hufvud taget är möjligt; och mig synes det vara ett mycket vackert resultat, att man fått utskottets ledamöter med på saken, äfven dem från Första kammaren, så när som på en enda, som reserverat sig. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om allt skäl föreläge för kammaren att taga utskottets förslag sådant det är; man skulle till äfventyrs eljest kunna riskera att icke få någonting alls. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Räf: Herr vice talman! Jag ber först att få uttrycka min tacksamhet mot lagutskottet för den välvilja, som utskottet skänkt vår motion i detta ämne.

Jag hade verkligen förut tänkt, att jag skulle be om någon förklaring rörande detta ord »bestämmande» i lagutskotts-utlåtandets kläm, och hade det varit så, att jag icke fått den förklaring, som herr vice ordföranden i utskottet nu lämnat, så hade det måhända föranlett mig att yrka på återremiss af ärendet, för att få något annat ord eller få det nu använda ordet »bestämmande» närmare bestämdt. Då nu emellertid utskottets vice ordförande meddelat, att »bestämmande» är likabetydande med »bifall», har jag, herr vice talman, endast att återigen uttrycka min tacksamhet och hemställa om bifall till lagutskottets sålunda gjorda hemställan.

Häruti instämde herr *Meurling*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Ang. utarrenderingen af de till Strömsholms hingstdepå anslagna egendomar m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 68, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade grunder för utarrendering af de till Strömsholms hingstdepå anslagna egendomar m. m.

I två inom Riksdagen väckta motioner, nr 57 i Första kammaren och nr 172 i Andra kammaren, hade herrar Pers och Stårner sammanstående hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående förändrade bestämmelser rörande utarrendering af de till Strömsholms hingstdepå anslagna egendomarna, i syfte att arrendatorerna måtte erhålla sina arrenden utan mellanhand och att arrendet måtte utgöras i penningar och ej såsom hittills hufvudsakligen i naturprodukter, att staten måtte genom domänstyrelsen ombesörja förvaltningen af berörda egendomar, samt att Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fanns emellertid fogad reservation af herr Linders, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionerna.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Linders, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom synes af betänkandet, har jag för min del icke kunnat vara med om det beslut, hvartill utskottets majoritet har kommit. Sedan man har läst utskottets motivering, som dock i viss mån tyder på att utskottets hemställan bort utmynna i ett bifall till motionerna, så tycker man nästan, att det är ännu mycket mindre anledning att gå med på utskottets afslagsyrkande.

Statens nuvarande jordpolitik har som oftast blifvit föremål för åtskilliga anmärkningar och icke minst under innevarande års riksdag. Men aldrig har väl ett mera beklagligt förhållande framdragits än det, som är anledning till nu ifrågakvarande motioner af herrar Stårner och Pers.

Vi se af den beskrifning af de till Strömsholms hingstdepå anslagna kronoegendomarna och lägenheterna, som beröras i ifrågakvarande motioner, att området upptager icke mindre än ungefär 1,000 hektar åker, 421 hektar äng och 103 hektar sjöslag m. m. med ett sammanlagdt taxeringsvärde af 514,300 kronor. Detta stora område är utarrenderadt till rådman A. L. Johanssons sterbhus, som sedan i sin ordning utarrenderat det till subarrendatorer, af hvilka somliga i sin tur ytterligare utarrenderat dessa statens egendomar.

*Ang. utarren-
deringen af de
till Ströms-
holms hingst-
depå anslagna
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Hvad man kunnat anmärka på statens nuvarande jordpolitik är dels, att staten har relativt små inkomster af sina jordegendomar, dels att man icke inriktar den nuvarande jordpolitiken mera intensivt på att verkligen ge rum och fäste åt dessa små jordbrukare och landtarbetare, som annars skulle ha möjlighet att erhålla sin bärgning af ett själfständigt jordbruk. Därför är det också ännu i våra dagar så många, som förgäflves ropa på jord.

Här gifves nu enligt min mening ett tillfälle att genomföra en kolonisationsplan i verkligt stor omfattning. Det är betydande områden det här rör sig om, väl belägna och bördiga; det är, som jag redan påpekat, synnerligen stora värden, som ligga här. I Kung Karls och Kungs-Barkarö socknar utgöres sålunda hälften af jordarealen af statsjord, men äfven i åtskilliga af de andra kommuner, som här beröras, är statsjorden af stor omfattning.

Nu skulle man kunna fråga, om det verkligen är rätt, att staten fortfar med denna mera extensiva drift, som försiggår på dess egendomar. Borde man icke i stället söka att till fromma för såväl staten som de enskilda medborgarne som ock till fromma för kommunernas utveckling åstadkomma en mera intensiv jordskötsel, få jorden bättre bebyggd och brukad och låta ett flertal familjer få sitt uppehälle på statens egendomar. Här finnes dock ett område af sammanlagdt 2,204 hektar, med ett taxeringsvärde af nära 740,000 kronor. De möjligheter, som erbjudas, äro emellertid dåligt utnyttjade. Nog har Riksdagen många gånger besvärat Kungl. Maj:t med skrivelser i oändligt mycket obetydligare och mindre-värdigare saker än dessa. Jag har, som herrarna se, i min reservation framhållit, att Riksdagen genom en skriftelse i motionens syfte skulle så att säga hålla frågan bättre i sin hand och således kunna påkalla en verkligt rationell lösning af denna fråga.

Jag får dessutom erinra om, att detta icke är en vanlig, enkel jordfråga, sådan som dessa, i hvilka Riksdagen beslutar ett flertal hvarje år. Det gäller jordar, som för närvarande äro anslagna till Strömsholms hingstdepå, och samtidigt framskymtar sålunda i detta fall en principfråga, nämligen huruvida dessa jordar fortfarande skola vara anslagna till hingstdepån eller ställas direkt under domänstyrelsens förvaltning.

Slutligen har utskottet i sin motivering talat om försäljning till småbruk, men nog synes det i alla fall, som om man icke desto mindre borde begära ett noggrant öfvervägande af frågan, så att dessa småbruk, som det skulle finnas möjlighet att inrätta här, blefve tillräckligt stora. Det är nämligen ett fel i vår nuvarande egnahemspolitik, att småbruken, som man så gärna svärmar för, ofta nog göras alltför små, så att deras innehafvare icke kunna skaffa sig en själfständig bärgning på dem.

På grund af hvad jag sålunda anfört skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Det är ju sant, att utskottet har afstyrkt motionerna, och det kan naturligtvis icke vara tilltalande för motionärerna, att utskottet så har gjort, men såsom herrarna finna af utlåtandet, har utskottet erhållit sådana upplysningar, att ett bifall till utskottets förslag kommer att leda till samma resultat som ett bifall till motionärernas framställning, och då har enligt mitt förmenande utskottet icke haft annat att göra än att hemställa om afslag å motionerna. Jag måste emellertid betona, att utskottet helt och hållet gillar motionärernas framställning i detta afseende.

Enligt upplysningar, som utskottet erhållit, skulle man genom bifall till utskottets hemställan också vinna den fördelen, som motionärerna mycket riktigt ha framhållit, att jorden skulle utarrenderas på sådant sätt, att icke den eke arrendatorn skulle få en vinst på den andres bekostnad. Vidare ha vi vunnit upplysning därom, att arrendet hädanefter icke skulle utgå in natura, utan i penningar. Det finnes dock kanske icke fullt klart angifvet, under hvilken myndighet det är afsedt att förvaltningen af dessa egendomar skulle komma att ställas. Den frågan kan det vara ganska svårt att afgöra i sakens nuvarande läge, emedan dessa egendomar genom särskilda författningar äro anslagna till ett visst ändamål. Motionärerna påkalla heller icke någon ändring i användningen af den afkastning, som dessa egendomar gifva, utan motionerna innehålla blott och bart en framställning, att egendomarna skulle ställas under domänstyrelsens förvaltning. Ja, det må nu vara godt och väl, men motionärerna ha icke framkommit med något förslag om hur den andra, den stora frågan skulle lösas, nämligen hvem afkastningen i så fall skulle tillkomma. Det synes mig vara alldeles tydligt, att hingstdepån enligt motionärernas uppfattning hädanefter som hittills skulle uppehållas med afkastningen från dessa egendomar. Om den saken kan man emellertid tvista, och innan den frågan är afgjord, synes det mig icke vara fullt korrekt att utan vidare säga, att egendomarna skola ställas under domänstyrelsens förvaltning, hur gärna man än vill gå i den riktningen. I fråga om underhållet af hingstdepån föreligger således icke något förslag.

I det stora hela förefinnes således ingen skiljaktighet mellan motionärerna och utskottet. Däremot vill jag framhålla, att det förefinnes en liten skiljaktighet mellan motionärerna och utskottet å ena sidan och reservanten å den andra. Utskottet har nämligen i sin motivering, som i allt är så välvillig, att den ärade reservanten, som nyss hade ordet, ansåg, att densamma borde utmyнна i hemställan om bifall till motionerna, talat om att möjligheten af vissa områdets försäljning vid den fortsatta behandlingen af frågan komme att af myndigheterna vinna beaktande. Vi ha ansett, att äfven det spörsmålet borde komma fram, men uttala härom endast

Ang. utarrenderingen af de till Ströms-holms hingst-depå anslagna egendomar m. m.
(Forts.)

Ang. utarren-
deringen af
de till Ströms-
holms hängst-
depå anslagna
egendomar
m. m.
(Forts.)

en from önskan, ty därom föreligger icke något förslag. Häre mot vill den ärade reservanten polemisera. Jag tror för min del icke, att kammaren är benägen att instämma i denna reservantens polemik, utan är öfvertygad, att kammaren är fullt enig i hufvudfrågorna såväl med motionärerna som med utskottet.

Då det mål, hvartill motionärerna syfta, som jag förut anfört, enligt min uppfattning måste vinnas genom ett bifall till utskottets hemställan, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr *Stärner*: Herr talman, mina herrar! I egenskap af motionär skall jag be att få säga några ord om denna sak.

Efter det välvilliga omnämmande och det erkännande, som motionen erhållit inom utskottet, skulle, såsom den siste talaren också understrukit, icke någon egentlig anledning förefinnas till att begära mera. Men då detta är en mycket stor fråga, som under många år tilldragit sig alldeles särskild uppmärksamhet inom den ort, där dessa egendomar äro belägna, vill jag begagna tillfället att ytterligare understryka några af de synpunkter, som äro framhållna i motionerna och som äfven upptagits och understöds af jordbruksutskottet. Jag hyser den förhoppningen, att, äfven om icke Riksdagen skulle komma att lämna något särskildt direktiv åt vederbörande, dessa åsikter dock må bli af vederbörande uppmärksammade, då en omläggning af denna jordbruksrörelse kommer att äga rum.

Såsom reservanten redan påvisat och hvarom jag är öfvertygad, att kammarens ärade ledamöter förvissat sig genom att studera utskottets utlåtande, är det här fråga om mycket stora ägovidder, som också äro särdeles värdefulla på grund af sin centrala belägenhet. De äro dessutom mycket lämpade för att sönderdelas till själfständiga jordbruk och framför allt lämpliga att kunna höjas till en annan kultur och ordnas på ett annat sätt, än för närvarande är förhållandet. Vi ha påvisat detta i motionerna och särskildt understrukit olämpligheten af att jordlotterna utarrenderades i så stora komplex, att en enda innehafvare icke själf kunnat fullfölja driften, utan i sin tur skaffat en hel mängd subarrendatorer, så att han följaktligen genom detta system drivit ett slags — ja, man kan säga det — ett slags prejning af i andra hand arrenderande likar. Detta har utskottet erkänt vara synnerligen olämpligt.

Utskottet har också af denna fråga bringats till en undersökning, som äfven ledt till det resultat, att för framtiden i statens arrendekontrakt kommer att införas en bestämmelse, som med hänvisning till lag förbjuder, att något dylikt får förekomma. Man har sökt undskylla sig med, att ett sådant system icke heller förut varit af staten medgifvet, och det låter sig ju alltid sägas, men en

känd sak är i alla fall, att ett sådant system existerat och att något förbud däremot icke funnits. Likafullt har man icke förut ansett, att det principiellt kunde finnas något hinder för att upprätthålla detta system äfven i fortsättningen, åtminstone för så vidt en sådan tankegång kunnat framträda hos vederbörande. Man har sålunda här äfven vunnit, att en annan synpunkt tränger igenom och en annan ordning kommer att bli tillämplad i detta hänseende.

Ang. utarrenderingen af de till Strömsholms hingstdepå anslagna egendomar m. m.
(Forts.)

Det har påvisats af motionärerna och äfven af utskottet understrukits, att åtskilliga af dessa jordkomplex icke äro försedda med nödiga åbyggnader, så att arrendatorn haft stora svårigheter att kunna bruka dem. Följden däraf har blifvit en utportionering af mindre bitar från de stora statsegendomarna till närliggande själfägare, som sålunda haft dessa områden i sambruk med sina egna, hvarvid de naturligen många gånger skött dessa jordlotter så, som man brukar säga att man sköter långods — skött dem med tanke på att under den tid de disponera dem taga ut den största möjliga valuta utan hänsyn till framtiden.

Jag är ju, såsom hvar och en vet, icke jordbrukstekniker och kan därför icke yttra mig om denna sida af saken, men min medmotionär inom Första kammaren är på detta område mera bevandrad och har också i motion gifvit uttryck åt sin mening härutinnan. Jordbruksutskottet har också erkänt, att det icke kan vara till gagn för fastigheternas ordentliga häfdande och jordens uppehållande i hög kultur, att sådana förhållanden existera.

Vidare ha motionärerna framhållit, att dessa egendomar böra ställas under domänstyrelsen. Äfven denna tanke har vunnit utskottets understöd med den lilla erinran dock af den siste talaren — vid hans uppträdande här nyss — att denna fråga om förvaltningen icke af utskottet ansetts så alldeles klar. Han kunde nämligen icke tänka sig, att det skulle vara meningen, att förvaltningen skulle läggas under domänstyrelsen, då, enligt hvad han erinrat, i motionerna icke föreläge något sådant förslag och utskottet alltså ej heller pröfvat, huru med dessa egendomar i afseende på afkastningen skulle förfaras, om sålunda Strömsholms hingstdepå fortfarande skulle åtnjuta inkomsten af dem eller icke. Han framhåller, att detta är en alldeles särskild fråga, hvilket det ju också otvifvelaktigt är. Men om det är möjligt, såsom af jordbruksutskottet själf påvisas, att försälja egendomarna till småbruk, så synes det, som om utskottet bort i det syftet åtminstone taga upp till pröfning möjligheten att verkställa en omläggning i rent ekonomiskt afseende af de förbindelser, hvori hingstdepån för närvarande står till staten på grund däraf, att den såsom understöd åtnjuter dessa egendoms afkastning. Är man inne på den frågan, bör däraf följa, att man äfven måste taga frågan om hingstdepåns fortsatta understöd under ompröfning, och då synes det mig, att utskottet bort känna sig uppfordradt att ställa saken under en fortsatt gransk-

Ang. utarrenderingen af de till Strömsholms hingsst-depå anslagna egendomar m. m.
(Forts.)

ning och utredning för att kunna komma fram till det resultat, som utskottet själfvt önskar ernå.

Hvad beträffar frågan om upplåtelse af denna jord genom försäljning till småbruk, så har jag för min del icke någon utpräglad mening, huruvida man bör upplåta densamma under den ena eller andra formen. Men jag tror, att om det någonsin skall vara lämpligt att söka använda den nya upplåtelseform, hvilken man ansett ägnad att underlätta för många att förvärfva och besitta jord, nämligen upplåtelse med nyttjanderätt eller besittningsrätt, så skall det väl vara inom ett så sammanhängande, bördigt jordbruksområde, så centralt beläget och i en ort, försedd med så lifliga kommunikationer som just det område, där dessa egendomar ligga. Jag tror därför, att den frågan verkligen kan, såsom också representanten för jordbruksutskottet framhöll, mycket väl komma att ses ur olika synpunkter och vara väl värd att särskildt undersökas.

I motionen har vidare framhållits i fråga om utarrenderingen, att arrendet bör utgå efter valuta i penningar i stället för i naturprodukter, och påvisats, att det nuvarande systemet leder till ensidigt brukningssätt, och vidare framhållits, huru svårt det varit mången gång och ännu är, så länge dessa kontrakt gälla, för arrendatorerna att fullgöra leveranserna till kronogodset eller hingsstdepån. Särskildt förliden höst och under den gångna vintern ha framkommit en mängd öfverklagade svårigheter, hvarom jag såsom motionär fått framställning från orten, och lämnar detta bevis för att saken är mycket beaktansvärd. Här ha blifvit för arrendatorerna kasserade stora höpartier, när de infunnit sig för att leverera, och därom är intet att säga, ifall det varit undermålig vara, men det levererade utgöres emellertid af produkter från statens egna egendomar, de enda produkter arrendatorerna kunnat lämna, för så vidt de icke skulle köpa annat för att tillfredsställa arrendegifvaren, och detta har också måst ske, då t. ex. en höleverans blifvit kasserad. Vederbörande ha då måst gå omkring i orten och upphandla höpartier af bättre beskaffenhet för slutleveransen till hingsstdepån. Detta har naturligtvis vållat dem en mängd onödiga och dryga utgifter, hvarigenom arrendet blifvit tyngre, än under naturliga och bättre ordnade förhållanden kunnat blifva fallet. Gifvetvis ha också vissa olägenheter och besvär på detta sätt uppstått äfven för hingsstdepån, som varit nödgad att komma i förbindelse med en hel mängd leverantörer, som lämnat småpartier af olika beskaffenhet, då det naturligtvis varit lättare för depån att genom entreprenadanbud förskaffa sig bättre kvaliteer, på sätt som för öfrigt allmänt brukas. Således är det tydligt, att det icke ens för depån kan vara fördelaktigt att bibehålla systemet, sådant det nu är. Detta allt erkännes också af utskottet.

Vidare har man ansett, att särskildt de sistnämnda under punkt 8:o här upptagna egendomarna, hvilka bilda det allra största komplexet, på grund af sin belägenhet långt ifrån Strömsholm böra afskiljas från de öfriga fastigheterna. Man får alltid förutsätta, att

hingstdepån skall behöfva för sin verksamhet i och för ridskolan och remontdepån bruka vissa egendomar för hästbete o. s. v., då den naturligtvis väljer ut närliggande jorddelar, men att å andra sidan de egendomar, som uteslutande äro öfverlämnade som ett slags stat åt depån, följaktligen främst skulle afskiljas, i synnerhet som de ha ett sådant läge i förhållande till depån. Detta talar naturligtvis för deras afyttrande, och äfven den saken godkännes af utskottet.

Ang. utarrenderingen af de till Ströms-holms hingstdepå anslagna egendomar m. m.
(Forts.)

När jag med dessa erinringar, som för öfrigt förut vidgåtts af utskottets representant, genomgått utskottets betänkande och dess motivering i samband med motionen, kan jag ej neka till, att jag finner, såsom också reservanten redan framhållit, att utskottets slut verkar en smula oförklarligt. Vi ha emellertid redan fått förklaringen af utskottets representant, att nämligen utskottet vet eller åtminstone tror sig veta, att de ändringar, som komma att ske 1914, komma att stå i fullkomlig öfverensstämmelse med de önskemål, som här blifvit uttalade såväl af motionärerna som sedan af jordbruksutskottet. Och jag förstår, att utskottet i det fallet har att referera till vederbörande, som närmast ha den saken om hand f. n. Men icke vet jag, om detta innebär någon egentlig garanti, att om några år samma vederbörande, samma myndigheter, med lika åsikter, komma att fortsätta behandlingen af denna sak, och att det således kan vara så säkert, som utskottet förklarar, att man utan någon som helst påtryckning, utan något direktiv från Riksdagens sida, kan vinna precis det ändamål, som motionärerna åsyfta och äfven utskottet anser vara önskvärdt. Om detta icke är förhållandet — och det synes mig alldeles klart, att så icke kan vara — då skulle utskottet med sitt visade intresse för själfva saken helt säkert kunnat finna en bättre form för att säkerställa en utveckling af en framgång åt den här saken i den riktning, som utskottet önskar. Jag menar sålunda, att, när utskottet in i det sista i motiveringen ådagalägger den största sympati för motionerna genom att slutligen säga, att utskottet särskildt förmodar, att de framhållna önskemålen äfven beträffande möjligheten af vissa områdets försäljning vid den fortsatta behandlingen af frågan komma att af myndigheterna blifva beaktade, det under sådana förhållanden kan synas ägnadt att i någon mån förvåna, att utskottet icke föreslår, att en sådan sak bör af Riksdagen eller nu närmast af Andra kammaren ägnas den uppmärksamhet och det intresse, att man uttalar en bestämd förhoppning eller önskan i sådant afseende eller ger något direktiv, utan att utskottet endast hemställer, att motionärernas framställning, den idé, som ligger bakom, eller målet, som motionerna gå ut på, »icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda». Jag tror, att, hvad själfva saken beträffar, det kan komma att hända, att utvecklingen går i den riktning motionärerna angifva såsom önskvärd — den borde åtminstone göra det, såsom representanten för jordbruksutskottet framhållit. Men jag anser å andra sidan, att det finns vida mera fog

Ang. utarrenderingen af de till Strömsholms hingstdepå anslagna egendomar m. m.
(Forts.)

för den konsekventa ställning till frågan, som här påvisats i realitets-saken af reservanten i utskottet, då han framhåller, att Riksdagen borde genom något uttalande taga denna fråga mera i sin hand och därmed åstadkomma, att saken blir föremål för en mera ingående uppmärksamhet å de vederbörandes sida, som ha att behandla frågan.

Sedan man genomgått utskottets utlåtande och på 3—4 sidor funnit upprepade uttryck af utskottets fulla godkännande af och varmaste sympati för motionernas syfte, så blir det väl i alla fall så, att den åsikt, som utskottet i stort sedt företräder, blir väsentligt försvagad, då utskottet kommer till det slut, att motionerna icke böra till någon åtgärd föranleda. Detta yttrande kan för öfrigt icke stödjas på några grunder, som verkligen faktiskt föreligga, utan endast på tron om, att myndigheterna, om hvilka man för öfrigt ej vet, hvilka de komma att utgöras af, skola komma att beakta hvad man hoppas.

Nu skulle jag efter detta haft fullt fog, synes det mig, att yrka bifall till motionen, och vill jag naturligtvis göra detta, d. v. s. yrka bifall till den reservation, som blifvit framburen, emedan jag anser den innehålla större säkerhet för utvecklingen i rätt riktning af denna för hela orten betydelsefulla fråga, än hvad utskottets uttalande kan innebära. Jag tror också, att, om man icke kan beräkna att i denna fråga vinna ett af Riksdagen fattadt beslut, enbart ett uttalande i motionens syfte af Andra kammaren, om eljest sympatierna där äro för själfva idén eller för förslaget om omläggning, skulle bli ett betydande stöd för de intresserade krafter i orten, som naturligtvis komma att söka bevaka frågan och hos vederbörande ständigt komma att göra sig påminda, att de vilja ha en ändring i detta hänseende. Kunde de då visa på ett uttalande af Andra kammaren i saken, så skulle det naturligtvis — hvilka vederbörande som än komma att behandla frågan — vara af största betydelse.

Den sak, som jag i början i korthet berörde, och som utskottet delvis förbigått, men delvis sett på ett sätt, som här refererats af representanten från utskottet, nämligen frågan om hingstdepåns underhåll, är naturligtvis en helt annan sak, men har, kan jag säga, ett mycket nära samband med lösningen af den stora jordfrågan. Den utredning, som skulle kunna åstadkommas genom vederbörande, skulle kunna vara motiverad med önskan om att komma till klarhet i detta afseende, såsom jag förut sagt. Jag anser, att underhållet af statens institutioner in natura, särskildt om de äro af den beskaffenhet som hingstdepån, icke kan vara så lämpligt. Det leder i allmänhet till en dyrare administration och framför allt till mindre möjlighet att utöfva behöflig kontroll, och i detta hänseende är Strömsholms depå icke skiljaktig från andra liknande institutioner i landet. Det skulle kunna vara mycket att i detta sammanhang erinra om den saken, ty faktiskt är, att man i hela orten har sin uppmärksamhet riktad på de anordningar, de chefsbeställningar, löner, tjänstgöringstider m. m. för chefen och andra,

Ang. utarrenderingen af de till Strömsholms hingst-depd anslagna egendomar m. m. (Forts.)

som där gälla. Den byggnadsverksamhet, som på statens bekostnad utöfvas vid hingstdepån, och den ekonomisering af hela förvaltningen, hvilken där äger rum, är inför allmänhetens ögon af den beskaffenhet, att den ofta göres till föremål för klander. Man skulle således kunna ha särskild anledning att beakta denna sak, ehuru den icke hör direkt hit, fastän den naturligtvis kommer i ett visst samband med frågan om egendomarna.

Emellertid har själfva jordfrågan nu blifvit bringad på tal så allvarligt, att jag vill hoppas, att, äfven om icke Andra kammaren skulle finna det vara praktiskt och taktiskt möjligt att lämna understöd åt våra motioner genom bifall till desamma, saken i alla fall ryckt så långt fram, att den icke längre kan trängas tillbaka. Det under årtal öfverklagade missförhållandet måste således komma till ändring. Jordbruksutskottets auktoritet skall väl kunna i någon mån vägleda myndigheterna. Och jag vill därför säga, att jag, fastän jag ej kan yrka bifall till utskottets förslag, likväl måste uttala mitt tack till utskottet för den vänliga och ingående behandling, som det ägnat motionerna, och särskildt för de om verkligt intresse vittnande synpunkter, som utskottet upptagit och närmare utvecklade.

Rörande jordens användning slutligen är det klart, att åtgärderna därvidlag skulle kunna tänkas gå i olika riktning och visa sig olika verkamma, och jag vet af särskilda erinringar från skilda håll här i kammaren, att äfven ur den synpunkten det skulle vara önskvärdt, om Riksdagen eller regeringen gäfvade ett direktiv åt de vederbörande, som i själfva orten hafva att omhänderhafva förvaltningen. Vare sig nu den fortsatta förvaltningen kommer att anföras åt den ledning, som f. n. finnes, d. v. s. styrelsen för hingstdepån, eller egendomarna öfverlämnas till domänstyrelsens förvaltning, så är det tydligt, att för ordnandet af jordförhållandena och omläggningen af driften vid dessa jordbruk det måste finnas ett underlag af intresse för själfva saken, insikt i frågan, som kan vara vägledande, och en åsikt, att frågans lösning i en framtid låter sig genomföras på ett sådant sätt, att det blir till den nytta, som önskligt är. I det fallet är man nog i orten ganska skeptisk, huruvida det finnes tillräckligt intresse bland de här bestämmande, vare sig det gäller styrelsen för hingstdepån eller ledningen af domänförvaltningen. Därför skulle det med hänsyn till dessa omständigheter varit bra, om man fått mera ingående direktiv att hålla fast vid.

Några löst framkastade planer i frågan, hvilka blifvit diskuterade i intresserade kretsar och emanerat från den nye domänintendenten, ge just inga förhoppningar om att man på det hållet ser saken på det sätt, som jag är öfvertygad om att Andra kammaren ser frågor af hithörande beskaffenhet. Af kända projekt för omläggningen drager man inom orten starkt i tvifvelsmål, huruvida utvecklingen, äfven om en omläggning kommer till stånd, skall föras i rätt riktning. Det är emellertid önskan att få ett direktiv af

Ang. utarrenderingen af de till Strömsholms hängstlepd anslagna egendomar m. m. (Forts.)

verkligt sakkunniga, som för mig, på grund af socialt intresse mera än kännedom i jordbrukets detaljer och jordbruksdriften, varit ett af de förnämsta motiven, hvarför jag framlagt denna motion.

Jag ber, herr talman, att med stöd af hvad jag här anfört få förena mig med reservanten i hans yrkande, som innebär detsamma som bifall till motionärernas förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag undrar ändå, om det icke vore ett försvagande af de önskemål, som utskottet här med skärpa framhållit, om Andra kammaren nu skulle ansluta sig till reservationen. Utskottsmajoriteten och reservanten skilja sig dock i visst afseende, och det skulle i alla fall se ut, som om denna kammare icke ville ansluta sig till de uttalanden, som utskottet här gjort.

Nu sade visserligen den ärade motionär, som senast hade ordet, att jordbruksutskottets uttalande hvilade på tro. Ja, det är på sätt och vis sant. Vi tro nämligen på de upplysningar, som myndigheterna lämnat oss, likaväl som herr Stärner tror på Kungl. Maj:t, till hvilken han direkt vill vända sig. Men detta lär icke gå för sig, ty Första kammaren går icke den vägen, och jag tror, att de önskemål, som jag är öfvertygad om att såväl kammaren som motionären hysa, äro klarare framhållna i utskottets yttrande än i reservationen, och jag anser därför, att alla skäl tala för att äfven denna kammare bifaller utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Linders afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Ang. ändring af § 114 regeringsformen.

Vidare förekom till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning af väckta motioner om sådan ändring af § 114 regeringsformen, att ridderskapet och adelns rätt till veto i privilegiefrågor upphäfves.

I en inom Första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 97, hade herr *Hellberg* hemställt, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring af § 114 regeringsformen, att ridderskapet och adelns privilegier, förmåner, rättigheter och friheter kunde utan ridderskapet och adelns bifall ändras eller upphävas.

Vidare hade herr *Eriksson* i Grängesberg uti en inom Andra kammaren väckt, likaledes till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 327, framställt samma yrkande som herr *Hellberg*.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar vice talmannen af *Callerholm*, friherre *Bonde*, *Nilsson* i Malmö, *Ericsson* i Vallsta, *Magnusson* i Tumhult, *Berg* i Göteborg, *von Schéele* och *Edén*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte antaga att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 114 regeringsformen:

Ang. ändring af § 114 regeringsformen.
(Forts.)

§ 114.

De forna riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och friheter skola, där de ej ägt oskiljaktigt sammanhang med den stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphäfvande däraf ske, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rörer prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, af allmänt kyrkomöte.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter herr talmannen på begäran gaf ordet till

Herr *Edén*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger för kammaren till afgörande, rör som bekant en ändring i § 114 regeringsformen, den paragraf, som handlar om de kvarstående ståndsprivilegierna. Men det framställda yrkandet angår icke privilegierna direkt, utan det afser endast upphäfvande utaf den rätt, som adelsmötet för närvarande har att motsätta sig en ändring af privilegierna i hvad de angå adeln — alltså adelsmötets s. k. veto. Anledningen till att motionen kommit fram är, såsom framgår af dess motivering, närmast den, att Riksdagens kamrar icke mindre än fyra gånger enats om att afskaffa det kanske viktigaste af de få kvarstående adelsprivilegierna, nämligen rätten till särskildt forum i vissa saker, framför allt i testaments- och arfsfrågor, och att adelsmötet alltid satt sig emot en sådan ändring. Men till detta skäl kommer framför allt en principiell anledning. Motionären påpekar, att just denna omständighet, att adelsmötet kunnat gång på gång sätta sig emot en af Riksdagen beslutad ändring, utgjorde skäl för att laga så, att Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftningsrätt i samhällliga frågor måtte blifva fri från den inskränkning, som adelsmötets vetorätt innebure. Syftet med motionen är alltså att slutligt genomföra Konungens och Riksdagens fulla lagstiftningsrätt också på det område, som de ännu kvarstående adelsprivilegierna beröra.

Konstitutionsutskottet har afstyrkt motionen, men en reservation mot utskottets utlåtande är afgifven af icke mindre än åtta af denna kammars ledamöter, således samtliga Andrakammarledamöter så när som på två. Reservanterna ha enat sig om ett förslag till sådan ändring af § 114, som motsvarar motionens syfte. Jag skall

Ang. ändring
af § 114 rege-
ringsformen.
(Forts.)

be att i korthet få angifva de skäl, hvarför jag för min del anslutit mig till dessa reservanter, och det kan lättast ske i form af en kritik af konstitutionsutskottets egen motivering.

Emot motionen anför konstitutionsutskottet till en början, att privilegielagstiftningen af gammalt, historiskt, varit så ordnad, att den utgjort en sak mellan Konungen och vederbörande stånd, samt att, sedan Riksdagen i sin helhet börjat handlägga privilegiefrågor, eller alltifrån 1700-talet, i hvarje fall icke något privilegium kunnat upphävas annat än med samtycke af det stånd, hvilket privilegiet gällde. På sid. 8 i utlåtandet hänvisar utskottet direkt till denna »uråldriga princip», som det icke vill frågå. Emot detta skall jag först och främst be att få anmärka, att man väsentligen missuppfattat privilegielagstiftningen och hela grundsatsen om de enskilda ståndens rätt att vara med vid upphävandet af dessa privilegier, om man anser, att denna grundsats alltjämt bör göras gällande. Det förhåller sig nämligen så, att den grundsatsen tillkom, när hvarje stånd verkligen var en organism i staten. Privilegierna voro då icke endast en samling af enskilda förmåner för medlemmarna af vederbörande stånd, utan de inneburo också ett slags sammanhållande band för detta stånd och en uppmuntran för ståndet till den uppgift, som det hade att fylla i samhället. Därför bestämdes också år 1809 i § 114, att en sådan vetorätt mot ändringar i privilegierna skulle tillkomma icke blott adeln i hvad angick adelns privilegier, icke blott prästeståndet, i hvad angick prästerskapets privilegier, utan också borgerskapet, i hvad angick städernas och borgerskapets privilegier samt bondeståndet i den mån privilegier kunde anses tillkomma detta. Just därför att så förhåller sig, måste jag för min del anse, att det numera icke finnes något skäl emot upphävandet af adelsmötets kvarstående vetorätt. Ty numera är adeln icke något samhälleligt organ. Adeln har såsom sådan icke någon uppgift att fylla i samhället, och det är icke längre någon mening däri att den skall ha en särskild kontroll öfver de rättigheter, som möjligen kvarstå från äldre tider för adelns enskilda medlemmar. Adeln innesluter en rad af män, som alltjämt hvar för sig göra en insats i samhället, därom är intet tvifvel, men adeln såsom korporation har alls icke någon plats i det offentliga. Den utgör en särstående korporation med vissa gemensamma ekonomiska intressen, men icke något vidare. Följaktligen har efter min uppfattning vetorätten för adelsmötet icke längre någon som helst naturlig grund i vårt nuvarande samhällsskick, och jag kan således icke känna mig det minsta påverkad af konstitutionsutskottets påpekande, att det här gäller en »uråldrig princip». Principen har varit uråldrig, det är sant, men den har hvilat på adelns hela samhälleliga ställning, och när *den* upphört, då behöfver man icke behålla vetot.

Nu kan man fråga, hvarför då år 1865, när adelns ställning såsom riksstånd upphäfdes och den öfvergick till att bli, såsom jag

kallade det, en korporation med öfvervägande ekonomiska intressen, — hvarför då det nyinförda adelsmötet fick den här ifrågaverande vetorätten. Därmed kommer jag öfver till det andra af konstitutionsutskottets skäl, hvilket utskottet på sidan 8 i betänkandet sammanfattar i orden: »de omständigheter, hvarunder representationsreformens genomförande skedde», och som utskottet omedelbart därefter uttryckt så, att det veto emot ändring i privilegierna, som adeln fick, gafs såsom ett »vederlag» för att adeln uppgaf sin plats i representationen.

Ang. ändring af § 114 regeringsformen.
(Forts.)

Mot denna uppfattning måste två anmärkningar framställas. För det första den, att om också så vore, att man år 1865 gifvit denna rätt såsom ett vederlag, följer naturligtvis däraf icke, att det vederlaget skulle till evärdliga tider blifva bestående. Det är gifvet, att statsmakterna icke kunna afhända sig sin handlingsfrihet för all framtid äfven vid en sådan uppgörelse, och det hafva statsmakterna icke heller gjort, ty det har *icke* blifvit bestämdt, att adeln skall hafva vetorätt i fråga om ändring af själfva § 114 i regeringsformen. Sin fulla handlingsfrihet i detta fall har Riksdagen i alla händelser kvar. Viktigare är emellertid det förhållandet, att jag tror, att man betänkligt misstolkat hela händelseförloppet år 1865, när man påstår, att med adelsmötets veto gafs ett vederlag till adeln. Ser man nogare efter, så skall man finna, att i själfva förhandlingarna om representationsfrågan knappast kan upptäckas något skäl för hela denna tankegång. Konstitutionsutskottet har själf citerat ett yttrande af dåvarande justitiestatsministern, friherre De Geer, ur motiveringen till förslaget om den nya riksdagsordningen, och det framgår af detta yttrande, om man läser det uppmärksamt, att han icke föreslagit bestämmelsen om adelsmötets vetorätt för att köpa eller förvärfva adelns bifall, utan att han helt enkelt liksom omedvetet fallit in i den gamla tankegången, att privilegierna icke borde ändras utan samtycke af det stånd, till hvilket privilegierna hörde, och att följaktligen, när adeln fick en särskild representation i adelsmötet, detta adelsmöte skulle få sitt veto. När han icke föreslår motsvarande vetorätt för vare sig borgerskapets (städernas) eller allmogens privilegier, i den mån sådana funnes, utan anser, att den saken kunde få skötas utaf den allmänna lagstiftningsmakten, så förklarar han sig göra detta desto hellre, som någon lämplig form för erhållande af dessa ständs bifall svårigen kunde utfinnas. Alltså, det var nog egentligen så, att eftersom man skapade ett adelsmöte, så kom man att slå in på den vägen att gifva adelsmötet vetorätt, men i och för sig fäste man icke någon större vikt vid detta veto, och såsom vederlag betraktades det ingalunda. Att så var förhållandet, visar sig bäst, om man genomläser debatterna från 1865. Jag har för min del icke kunnat finna, att punkten om adelsmötets veto framkallade någon som helst uppmärksamhet under dessa utförliga och i så många afseenden intressanta riddarhusdebatter. Icke en enda gång återropades, såvidt jag kunnat

Ang. ändring
af § 114 rege-
ringsformen.
(Forts.)

se, denna bestämmelse om adelsmötets veto såsom skäl för att antaga förslaget till representationsförändring. Tvärtom har man ett yttrande af en man, som då spelade en synnerligen stor roll, och hvilket yttrande visar, att han för sin del fann den bestämmelsen olämplig och med adelns nya ställning knappast fullt förenlig. Den mannen var Henning Hamilton, Louis De Geers svåraste motståndare under debatten — en man således, som med bitterhet bedömde hela dennes förslag, det är sant, men hvars uppskattning af medgifvandet åt den nya adelsmötet dock måste anses mycket belysande. Jag kan icke neka mig att uppläsa den korta punkt i hans sista yttrande i debatten, som handlar om paragraf 114 i dess nya lydelse, och som synes mig bäst visa, huru liten vikt han fäste därvid. Den lyder sålunda: »Yttermera anhåller jag, att § 114, för så vidt den innefattar något, som rör ridderskapet och adeln, måtte ur regeringsformen utgå. Man kallar oss det privilegierade ståndet, och jag har återfunnit samma uttryck i en af mig förut åberopad broschyr af högt ursprung», han syftar på en broschyr af friherre De Geer — »men hvad är i detta ögonblick vårt enda privilegium? Det är vårt forum privilegiatum. Jag måste dock tillstå, att om vi förlora vår representationsrätt, finnes icke det ringaste skäl, hvarför vi skulle motsätta oss att beröivas äfven detta privilegium.» D. v. s. en man, som just då stod såsom förkämpe för adelns gamla ställning, han menar, att om man inträdde i den nya representationen, och om adelns plats såsom stånd i samhället upphörde, då borde också adelns privilegier försvinna och med dem vetorätten. Alltså, långt ifrån att förhandlingarna 1865 kunna ge något skäl för att nu skydda adelsmötets vetorätt, så är tvärtom förhållandet det, att det märkliga yttrande i fråga om denna punkt, som jag citerat, talar just i den riktning, att detta veto kan utan vidare försvinna.

Under sådana förhållanden torde icke behöfva fastas mycken uppmärksamhet vid konstitutionsutskottets tredje motiv mot den i motionen föreslagna ändringen, det nämligen, att man icke utan tvingande skäl och endast i fall af uppenbart missbruk af adelsmötets vetorätt borde göra en sådan förändring. Jag kan icke se, att det skall behöfvas några alldeles särskildt tvingande skäl, när det från början varit klart, att man icke fäste större vikt vid adelsmötets vetorätt. Det förefaller mig dessutom rätt svårt att konstatera hvad utskottet menar med sådana »missbruk» af vetorätten, som utskottet betraktar såsom enda giltiga grund för upphäfvande af vetot. En vetorätt kan naturligtvis aldrig missbrukas i den meningen, att det ligger något i och för sig oberättigadt, när man säger nej, så länge man har rätt att säga nej. Men det synes mig uppenbart, att när kamrarna fyra gånger varit ense om att upphäfva bestämmelsen om forum privilegiatum, och när adelsmötet alla dessa fyra gånger sagt nej, då föreligger åtminstone ett mycket uppseendeväckande bruk, om ock ej ett missbruk af vetorätten. Sålunda, icke heller detta

konstitutionsutskottets skäl synes mig vara tillräckligt bärande för afslag å motionen.

Nu svarar man: må så vara, men det finnes icke heller några egentliga grunder för ett bifall till motionen. Det här är icke någon stor fråga, som mera djupt ingriper i vårt nuvarande samhällslif, och det tjänar ingenting till, har man sagt med en viss ironi, att »städa» i grundlagarna och taga bort föräldrade paragrafer, då de lika gärna kunna stå kvar. Jag tillåter mig att häremot göra gällande, att en viss »städning» i grundlagarna kan vara på sin plats likaväl som en städning i andra maskinerier, när det kommer in en smula damm eller annat hinderligt i maskineriet, som kommer det att gnissla och gå illa. Och här är det obestriddigt, att det gnisslar en smula i lagstiftningsmaskineriet, då adelsmötet fyra upprepade gånger sagt nej till en sak, som Riksdagen har velat genomföra.

Om jag sålunda nu förenar mig i ett underkännande af adelsmötets vetorätt, så är det icke för att på något sätt bryta stafven öfver adelns ställning i öfrigt. Den är alldeles orörd. Adeln förblifver den institution den är, den sköter själf sina angelägenheter och behåller sin fulla själfstyrelse. Det sker icke heller för att underkänna den insats, som enskilda adelsmän alltjämt göra i samhällets utveckling. Allt detta ligger på sidan af den här förevarande frågan. Det sker uteslutande därför, att den särställning, den makt och myndighet i vissa lagstiftningsfrågor, som adelsmötet ännu har kvar, ovillkorligen är föräldrad, när den icke längre motsvaras af uppgifter och plikter, som adeln har att fylla. Denna särställning har icke någon verklig grund för sig och bör därför försvinna.

På grund af hvad jag haft äran anföra, ansluter jag mig till reservationen och ber att få yrka bifall till densamma.

I detta anförande instämde herrar *Berg* i Göteborg, *Ericsson* i Vallsta och grefve *R. Hamilton*.

Vidare yttrade:

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Då jag vid den föreliggande frågans behandling inom utskottet tillhört majoriteten, så ber jag att såsom skäl, hvarför jag för min del icke ansett mig kunna eller böra bifalla motionen, få åberopa ej blott utskottets motivering, utan också några andra synpunkter, som i denna motivering icke blifvit beaktade.

I sin till innevarande års Riksdag afgifna ämbetsberättelse hade justitieombudsmannen upptagit till granskning frågan om upphäfvande af adelsmännens rätt till särskildt forum i vissa mål, hvar-efter justitieombudsmannen på af honom i berättelsen anförda skäl hemställt: »att Riksdagen måtte i en till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse anhålla, det Kungl. Maj:t, efter utredning af sådana förhål-

Ang. ändring af § 114 regeringsformens.
(Forts.)

Ang. ändring
af § 114 af
regerings-
formen.
(Forts.)

landen, som kunna anses äga samband med en eventuell fråga om upphörande af den för adeln ännu bestående rättigheten att i vissa mål och ärenden hafva hofrätt till första domstol, täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga lagbestämmelser i syfte att adelns omförmälta rättighet måtte upphävas.» Till stöd för denna sin framställning har justitieombudsmannen verkställt en ganska vidlyftig utredning, som förefinnes i hans ämbetsberättelse, och som öfverlämnats till årets lagutskott. I denna sin utredning särskildt i fråga om ridderskapet och adelns s. k. domstolsprivilegier framhåller justitieombudsmannen i synnerhet vissa omständigheter, som enligt hans uppfattning tarfva utredning, innan adelsmännens rätt till särskildt forum bör upphävas. Justitieombudsmannen framhåller bland annat, att nu har adeln rättighet att dels inlämna sina bouppteckningar i hofrätten och dels äfven att få sina förmyndareärenden handlagda och vårdade där. Om denna rätt upphäfdes, skulle de adliga myndlingarna bli likställda med alla andra omyndiga, utom beträffande Stockholm, där de skulle komma i ett ogynnsammare läge än andra omyndiga, därför att i Stockholm förmyndarkammaren och det, som hör till förmyndarväsendet i allmänhet där, icke är afsedt för adelsmän, utan endast för ofrälse. Detta anser justitieombudsmannen vara orättvist och obilligt mot adeln, därest dess privilegier med afseende på vårdandet af förmynderskapet komme att upphöra. Han anser därför, att innan ett sådant steg tages, är det nödvändigt, att en föregående utredning kommer till stånd särskildt med afseende på bouppteckningar och förmynderskap här i Stockholm och måhända äfven i andra städer. Efter en lång och detaljerad motivering säger justitieombudsmannen följande: »Bouppteckningsafgiften är därmed till sin karaktär förändrad till att i själfva verket utgöra en skatt på stärbhusen i hufvudstaden, betydligare i den mån behållningen i boet är större. Att lägga denna skatt på adliga stärbhus, hvilka hittills varit därifrån befriade, skulle i min tanke både vara orättvist och utgöra ett verkligt skäl för motstånd emot den tillämnade reformens genomförande.»

Vidare säger han: »Något olika är frågan om adelns ställning till förmyndarekammaren i öfriga hänseenden. Enligt förmyndarekammarens instruktion är dess befattning för närvarande begränsad till vårdnaden af ofrälse myndlingars angelägenheter. Denna begränsning skulle naturligtvis kunna bortfalla genom en enkel ändring af förmyndarekammarens instruktion. Men i öfrigt skulle adliga myndlingars införande under förmyndarekammarens befattning kunna medföra konsekvenser, som icke skulle helt och hållet sakna betydelse.»

Längre fram fortsätter han: »Genom ett upphäfvande af adelns forum privilegium skulle adliga myndlingar till förmyndarekammaren erhålla samma ställning, som redan äges af myndlingar i prästhus eller i stärbhus efter utländska, på riddarhuset icke intro-

Ang. ändring
af § 114 af
regerings-
formen.
(Forts.)

ducerade adelsmän. Adliga myndlingars införande under förmyndarekammaren, utau att bouppteckningsafgifter erlades för adliga storbhus, skulle möjligen kunna medföra, att förmyndarekammarens arbetskrafter finge förstärkas. En häraf vållad utgift medförde otvifvelaktigt minskning i förmyndarekammarens till allmänna barnhusinrättningen utgående öfverskottsmedel. Om en dylik minskning verkligen vore att befara genom ett upphäfvande af adels domstolsprivilegium, skulle naturligtvis kunna göras till föremål för utredning före privilegiets upphäfvande, och likaså kunde utredas, huru en dylik minskning i allmänna barnhusets inkomster finge ersättas.»

Så slutar han: »För min del finner jag frågan om upphäfvande af adels forum privilegium vara så grundligt debatterad både vid riksdagar och adelsmöten, att dess lösande i en af det allmänna rättsmedvetandet fordrad riktning borde, med iakttagande af ofvan framhållna synpunkter, utan svårighet kunna genomföras.»

Denna justitieombudsmannens framställning och motivering öfverlämnades, som vi veta, till behandling af lagutskottet, och lagutskottet fann för sin del framställningen vara väl grundad och beaktade äfven de skäl för en utredning, som justitieombudsmannen påpekat. Lagutskottet har därför instämt med justitieombudsmannen och yttrat: »Däraf synes med tydlighet framgå, att enligt sagda förslag frälsemännen borde, bortsedt från de för förmyndarkammaren i Stockholm gällande särskilda bestämmelser beträffande förvaltningen af de af kammaren omhänderhafda medel, för framtiden träda i väsentligen samma förhållande till denna som till magistraterna i öfriga städer, där bouppteckningar skola förrättas af magistratspersoner. Här af påkallas emellertid, på sätt justitieombudsmannen erinrat, tydligen bland annat viss ändring i den af Kungl. Maj:t för förmyndarkammaren utfärdade instruktion, enligt hvilken kammaren endast har att utöfva vård och inseende öfver ofrälse omyndigas tillgångar och garantera å dem belöpande afkomst. Äfven lär, såsom justitieombudsmannen närmare angifvit, försåvidt angår samtliga nyss afsedda städer, en undersökning — hvilken, utskottet veterligen, vid den tidigare behandlingen af den föreliggande frågan icke verkstälts — vara erforderlig beträffande vissa storbhusen efter adelsmän rörande förhållanden. Jämväl torde uttryckliga föreskrifter böra meddelas angående vårdsnaden af de förmynderskap, hvilka redan omhänderhafvas af hofrätt.» Detta är lagutskottets motivering i anledning af justitieombudsmannens framställning. Sedan slutar lagutskottet med en kläm, däri hemställes om bifall till justitieombudsmannens framställning.

När lagutskottets utlåtande förekom till behandling här i kammaren den 11 februari, så biföll Andra kammaren framställningen med den där intagna motiveringen utan någon debatt. Så gjorde äfven Första kammaren. Den 16 februari afåt Riksdagen en skrif-

Ang. ändring
af § 114 af
regerings-
formen.
(Forts.)

velse till Konungen, däri Riksdagen gör en hemställan med anledning af denna justitieombudsmannens framställning. Riksdagen anhöll där: »att Kungl. Maj:t, efter utredning af sådana förhållanden, som kunna anses äga samband med en eventuell fråga om uppbörande af den för adeln ännu bestående rättigheten att i vissa mål och ärenden hafva hofrätt till första domstol, täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga lagbestämmelser i syfte att adelns omförmälda rättighet måtte upphävas.»

Under sådana förhållanden har jag för min del ansett, att det för närvarande från Riksdagens sida icke bör vidtagas någon särskild åtgärd.

Om nu Andra kammaren godkänner reservanternas förslag, så blir det gifvetvis ändå ingen praktisk påföljd däraf, ty Första kammaren kommer antagligen att för sin del godkänna utskottets förslag. Men då ligger i alla fall denna riksdagsskrifvelse hos Konungen, och jag antager, att frågan får sin lösning ändå just på grund af denna riksdagsskrifvelse.

Det är, herr talman, dels på grund af den motivering, som konstitutionsutskottet har afgifvit, och dels på grund af de förhållanden, jag nu påpekat, som jag icke har kunnat bifalla motionen, utan förenat mig med utskottet och nu yrkar bifall till dess hemställan.

Häruti instämde herr *Gustafsson* i Mjölby.

Herr vice talmannen, som under herr Janssons i Djursåtra anförande öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade härefter ordet till

Herr *Eriksson* i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! När man läser detta utskottsbetänkande, finner man till sin stora förvåning, att de tre adelsmännen från denna kammare, som sitta i utskottet, icke ha haft några betänkligheter mot att bifalla motionärernas framställning, medan återigen ett par andra ledamöter från denna kammare, som icke äro adelsmän, utan ofrälse, ha funnit sig böra försvara adelns privilegier. Detta synes mig vara ett mycket märkvärdigt förhållande. Är det så, att dessa adelsmän i utskottet, som äro praktiga arlar, finna sig å egna och sina klassbröders vägnar böra vara med om detta, så kan väl också de ofrälse vara med därom. Jag kan för min del icke finna annat.

Här har nyss en talare trädt i harnesk för utskottet och framlagt de motiv, hvarför han gått med utskottet. Jag kan icke förstå, att den fråga, herr Jansson i Djursåtra talade om, har något egentligt samband med vår motion. Han talade om forum privilegium, och det är ju en fråga, som hör till civillagstiftningen, och hvarom Riksdagen flera gånger förut uttalat sig och äfven adelsmötet haft tillfälle att uttala sig, men svarat nej. Vi ha i vår

motion begärt en ändring i grundlagen, som skall taga bort adelsmötets rätt att i alla privilegiefrågor ha veto och sålunda kunna gå emot Konungens och Riksdagens gemensamma önskan. Detta har icke något sammanhang med, att Riksdagen förut afåtit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, hvari begärts en utredning om afskaffande af forum privilegium, ty det är ju, som sagdt, en civillagstiftningsfråga, som väl bör lösas för sig, huru vi än besluta här i dag. När vi framlade denna motion, var för oss ledmärket just det oriktiga och mot våra dagars uppfattning stridande, som ligger däri, att en liten grupp af medborgare — jag tror det är icke fullt ett 200-tal adelsmän, som bruka deltaga i besluten i riddarhuset — skall kunna sätta upp sin vilja emot Konungens och Riksdagens samfälliga önskan. Det är det, som vi opponerat mot och som vi anse stå i strid mot nutida rättsuppfattning, människorätt och medborgarplikt. Det har för oss varit det vägledande motivet. Vi ha icke velat gå in på, hvad privilegierna handla om. Och det är just, hvad herr Jansson i Djursåtra gjort. Han berörde *ett* af adelns privilegier, under det att vi velat bringa på tal adelsmötets veto mot Riksdag och Konung.

Ang. ändring af § 114 af regeringsformen.
(Forts.)

Men då jag fått ordet, vill jag något beröra, hvad dessa privilegier innehålla. Jag kan för min del icke läsa ut mer än ett enda privilegium, som har någon betydelse för adeln, och det är just forum privilegium. De andra privilegierna ha ett visst kuriositetsintresse, men ingenting annat. Ett är t. ex. det, att i vissa fall Kungl. Maj:t skall vara giftoman för adliga kvinnor. Jag tror icke, att den nuvarande regeringen gärna skulle vilja åtaga sig att vara giftoman, och när det icke behöfs i något fall för vanliga civila medborgare, så behöfs det väl icke heller för adliga. Men det finnes två bestämmelser, som äro i hög grad upprörande för rättskänslan. De kanske icke tillämpas, men de finnas dock. Den ena är den, att en frälse kvinna, som under vissa förhållanden blifvit lägrad af en ofrälse man, skall förlora sin arfsrätt. Äfven om icke detta tillämpas, så är det dock upprörande, att i vår svenska lag det skall finnas en bestämmelse, som ger ett visst stånd rätt att, om det vill, tillämpa sådana rester af medeltida uppfattning. Den andra bestämmelsen är, att adeln under vissa förhållanden har rätt att kroppsligen aga sitt tjänstfolk. Äfven detta är en kvarleva från gångna tider, som icke har något berättigande i våra dagar. Se vi på öfriga bestämmelser om adelns privilegier, så förekommer det just icke något annat än sådant, som vi vanliga medborgare ha rätt till i samma grad som adelsmännen.

Jag har endast velat framhålla detta. Efter den klara utredning, herr Edén här förut har lämnat, så är det icke mycket att tillägga, utan jag ber blott att få yrka bifall till reservationen.

Härpå anförde

Ang. ändring
af § 114
af regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Edén: Herr talman! Den läggning, herr Jansson i Djuvsätra gaf åt sitt försvar för utskottet, nödgar mig att säga några ord för att bemöta detta. Herr Jansson nämnde, att han för sin del skulle taga upp några skäl, som konstitutionsutskottet icke anförde, och han gjorde också obestriddigen så. Men när konstitutionsutskottet icke anförde de skälen, som herr Jansson nu tog upp, så har det haft sina goda anledningar därtill. Det är nämligen så, att hvad herr Jansson nu anförde, såvidt jag förstår, icke har det ringaste att göra med den föreliggande frågan. Ty hvad herr Jansson talade om, det var en framställning från justitieombudsmannen angående det sätt, på hvilket man skulle förfara, om man ville upphäfva forum privilegium. Justitieombudsmannen har framhållit, att det kunde krävas en utredning, och den utredningen borde Kungl. Maj:t göra. Det är *en* sak. Men här är icke alls fråga om att motsätta sig den utredningen, utan här är det fråga om att styra så till, att om Konung och Riksdag gemensamt besluta upphäfvandet af forum privilegium, så skall det kunna ske *utan adelsmötets bifall*. Om herr Jansson lägger större vikt vid sitt nya skäl, så kan jag icke finna annat, än att herr Jansson menar, att en sådan utredning kommer icke till stånd, om adelsmötet icke får behålla sin vetorätt. Nu borde väl emellertid såväl adelsmötet som vi alla andra vara öfvertygade om, att icke ställer Kungl. Maj:t och Riksdagen så till, att, om adelns privilegier nu i arfsfrågor och förmyndarärenden afskaffas, adeln därigenom kommer i en ogynnsammare ställning än andra medborgare. Det faller af sig själf, att därmed följer en kompletterande lagstiftning, så att adelsmännen bli likställda med andra medborgare. Den saken är klar, och för detta behöfves ingalunda något veto från adelsmötet.

Jag skulle kunna taga upp en annan sida af hvad herr Jansson framhållit. Om verkligen adelsmötet har afslagit de föregående framställningarna från Riksdagen endast af det skälet, att adelsmötet fruktat, att adelsmännen icke skulle bli behandlade som andra medborgare, då hade det ju varit den enklaste sak i världen, att adelsmötet för sin del beslutat en framställning till Kungl. Maj:t om sådan ändring i allmänna författningar, som gifve adelsmän en sådan behandling. Men det har adelsmötet icke gjort, utan endast mött Kungl. Maj:ts och Riksdagens framställning med ett blankt nej. Herr Jansson kan sålunda näppeligen förneka, att adelsmötet åtminstone i sina beslut ställt sig på en omedgörlighetsståndpunkt gentemot Riksdagen, som det synes mig, att Riksdagen icke längre behöfver finna sig i.

Till sist uttalade herr Jansson, att frågan får sin lyckliga lösning ändå, vare sig Andra kammaren antager eller afslår reservanternas förslag, ty Riksdagens skrifvelse angående upphäfvande af adelns forum privilegium ligger hos Kungl. Maj:t. Men detta är ju återigen en fullständig sammanblandning af två olika saker. Den skrifvelse, som ligger hos Kungl. Maj:t, afser en utredning om

upphäfvandet af *ett* af adelns privilegier, nämligen forum privilegium. Hvad vi här i dag behandla är däremot *icke* detta privilegium, utan adelsmötets rätt att säga nej till upphäfvandet af adelns privilegier i allmänhet. Och *denna* fråga måtte väl i all rimlighets namn icke få samma utgång, om Andra kammaren afslår eller bifaller reservationen. Om Andra kammaren afslår reservationen, så har den därigenom uttalat den mening, att den finner det rimligt, att adelsmötet *behåller* sitt veto i privilegiefrågor.

Ang. ändring af § 114 af regeringsformen.
(Forts.)

Det synes mig verkligen vara så starka skäl anförda för att Riksdagen och Kungl. Maj:t gemensamt må få full lagstiftningsrätt äfven när det gäller adelns kvarstående privilegier, att åtminstone Andra kammaren icke borde tveka att taga det här föreslagna steget. Adeln behöfver sannerligen icke frukta att bli misshandlad, lika litet som några andra medborgare i detta samhälle behöfva frukta det, därför att de icke skyddas af något särskildt veto. Jag tror, att vi kunna vara öfvertygade om, att Riksdagen och Kungl. Maj:t äfven i förhållande till de adliga privilegierna skola begagna sin lagstiftningsrätt med samma häusyn, som de begagna gentemot andra medborgare. Jag ber att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna yttrade:

Herr von Schéelc: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt uppträda, då jag tar för alldeles afgjort, att den reservation, till hvilken jag anslutit mig, här vinner en mycket stor majoritet utan hvarje ord till förmån för densamma. Men jag känner mig uppfordrad att i sanningens intresse yttra några ord till försvar för dem, som jag gjort mitt bästa att på riddarhuset bekämpa, ehuru utan framgång, men af hvilka ingen här äger befogenhet att själf föra sin talan. För egen del vill jag blott säga, att jag redan vid 1865 års riksdag anslöt mig till den uppfattning, som af en ärad talare nyss relaterats, af betydelsen för ridderskapet och adeln af § 114 i regeringsformen, i och med det att ståndet frånträdde sin politiska särställning.

Angående behandlingen vid 1907 års urtima adelsmöte af frågan om forum privilegium, hvarför mötet på Kungl. Maj:ts kallelse hölls, ber jag få i korthet meddela följande fakta, hvilka enhvar lätteligen finner i det tryckta protokollet öfver mötets förhandlingar utförligare återgifna.

Kungl. Maj:t hade begärt yttrande, huruvida ridderskapet och adeln godkände en af Riksdagen för dess del på enskild motion antagen lag om upphäfvande af frälsemäns och deras vederlikars rätt till särskildt forum i vissa mål.

I riddarhusutskottet, hvars vice ordförande jag hade äran vara, erhöll ärendet en ingående utredning, som på grund af uppvisade

Ang. ändring
af § 114
af regerings-
formen.
(Forts.)

och sedan älven af justitiekanslern erkända brister utmynnade i hemställen, att lagen icke måtte godkännas. Denna utgång berodde emellertid på en enda röst, i det att icke mindre än fem reservanter, bland hvilka räknades ordföranden jämte sådana män som ledamoten af Riksdagens Första kammare friherre Trolle och hofrättsrådet Lagerbielke, enats om att hemställa, det härtill måtte läggas ett uttryckligt instämmande i Riksdagens uttalade mening, att upphäfvandet af frälsemäns rätt till särskildt forum i vissa mål innebäre en tidsenlig reform. Hvarjämte utskottsmajoriteten förklarade sig villig medgifva, att ett privilegium, rent principiellt taget, kan anses stå i strid med rättsuppfattningen i våra dagar.

Så gick då frågan till adelsmötet, där ingen enda uppträdde i den riktning, som man tagit för afgjordt skulle ha varit fallet. Fastmer framhölls från motsidan allenast, att det vore olämpligt att i förväg uttala sin anslutning till Riksdagens hemställen, då det icke kunde ske omedelbart. Och samtliga reservanter såväl som alla andra, hvilka talade i *den* riktningen, förklarade sig eventuellt beredda att utan inskränkning bifalla hvad Riksdagen hade begärt, i hopp att Kungl. Maj:t efteråt skulle rätta hvad som icke kunde förnekas innebära åtskilliga oegentligheter, ja, rent af orättvisor.

Vid den slutliga voteringen stannade vi icke dess mindre i minoritet, i det att propositionen på rent godkännande af det framlagda lagförslaget föll med 48 röster mot 103.

Af hvad som nu blifvit anfördt hoppas jag vara tillräckligt ådagalagdt, att det berättigade och befogade i den af Riksdagen i dess underdåniga skrifvelse den 8 mars 1907 föreslagna grundlagsändringen ingalunda blifvit af adelsmötet underkändt, utan endast formen därför ansetts otillfredsställande.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning af herr Edéns påstående, att jag sammanblandat forum privilegatum och vetorätten. Jag kan icke förstå annat än att dessa båda saker kunna betraktas i ett sammanhang. Finnes intet privilegium, finnes heller intet veto i privilegiefrågor. Men så länge veto finnes, så måste det ock finnas något att säga nej till, att söka försvara och bevara. De båda sakerna höra så nära ihop, att man åtminstone praktiskt sedt icke kan lösrycka det ena från det andra.

Nu erkänner herr Edén själf, att Riksdagen fyra gånger förut beslutat, att adelsmännens forum privilegatum skall upphöra, men att adelsmännen lika många gånger hafva sagt nej därtill, alltså använt sitt veto. Och med anledning af att adelsmännen på det sättet hårdnackadt satt sig emot förändringen, har ju Riksdagens justitieombudsman framlagt förslag om en utredning och framställt som sin åsikt, att frågan borde lösas på det eller det sättet. Så har jag fattat saken och kan icke inse annat än att privilegiefrågan och vetofrågan hafva sammanhang med hvarandra. Kan herr

Edén se denna sak på annat sätt, så beror det väl därpå, att han har större och mera upplyst förstånd, än jag har.

*Ang. ändring
af § 114
af regerings-
formen.*

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr vice talmannen af Callerholm m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 10.

Härefter föredrogos hvar efter annat:
statsutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till bestridande af kostnader för anordnande af föreläsningskurser för allmänheten vid Göteborgs högskola;

nr 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för utgifvande af en svensk bokkatalog för åren 1906—1910; och

nr 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för lokomotivföraren G. B. Carlsson Frank att gälda visst honom till utgifvande ådömdt skadeståndsbelopp; samt

bevillningsutskottets memorial, nr 18, med förslag till viss ändring i gällande bestämmelser angående tullbehandling af sirap.

Kammaren biföll hvad utskotten i dessa utlåtanden och memorial hemställt.

§ 11.

Till afgörande förelåg vidare bankoutskottets utlåtande, nr 17, i anledning af väckt motion om inrättande af sex nya ordinarie vaktmästarbefattningar vid riksbankens hufvudkontor.

*Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.*

I en inom Andra kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 205, hade herr *Ericsson* i Vallsta hemställt, att Riksdagen måtte besluta inrättandet af sex nya ordinarie vaktmästarbefattningar vid riksbankens hufvudkontor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade emellertid herrar *Thylander*, *Neiglick*, *Vahlquist*, *Rune* och *Carlsson* i Malmberget föreslagit, att motionen måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen

*Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)*

mätte besluta inrättandet af tre nya ordinarie vaktmästarbefattningar vid riksbankens hufvudkontor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Thylander: Herr talman! På de skäl, som i reservationen äro anförda, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Svensson i Skyllberg: Ja, såsom herrarna veta, ha vi behandlat en liknande fråga vid ett par föregående riksdagar, och i fjol beslöt äfven denna kammare att för sin del afslå ett förslag i samma riktning.

Saken är icke så stor i och för sig, men det är en ganska betydande principfråga det här gäller. Det gäller, huruvida Riksdagen skall lägga sig i den inre förvaltningen af riksbankens angelägenheter. Det gäller, huruvida Riksdagen skall mot fullmäktiges åsikt besluta att inrätta ordinarie vaktmästarejänster eller icke. Jag för min del har i likhet med utskottsmajoriteten ansett, att Riksdagen icke skall lägga sig i denna förvaltningsåtgärd, och vi kunna icke finna, att vi därmed göra innehafvarna af de extra ordinarie platserna någon orätt, enär de innehafva befattningar, som med nöje skulle tagas af många andra och hela tiden de innehaft dessa befattningar uppburit en aflöning, som i och för sig kan anses mycket tillfredsställande.

På de skäl, som af utskottet framlagts, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å såväl motionen som å reservationen.

Herr Neiglick: Herr talman, mina herrar! Det är icke min mening att söka drifva upp någon vidlyftig debatt i denna fråga — den blef ju ganska grundligt dryftad i fjol — men jag måste göra ett par anmärkningar i anledning af hvad som förekommit.

Utskottet har, liksom äfven bankofullmäktige, åberopat bestämmelsen i § 60 mom. 3 af bankoreglementet, hvilken tillerkänner bankofullmäktige rätt att bestämma antalet vaktmästare, sedan Riksdagen förut fastställt normalstat för aflöningarna. Man menar då, att Riksdagen på grund af denna bestämmelse icke bör inblandas sig i den fråga, som här i motionen framförts. Jag kan möjligen förstå, att ett utskott, som plockar in litet-af-hvarje-skäl i sitt utlåtande, kan åberopa äfven detta, men det förvånar mig, att bankofullmäktige verkligen vilja ställa sig på den ståndpunkten. Ty äfven om Riksdagen gifvit bankofullmäktige en sådan vidsträckt fullmakt, så är det väl icke meningen, att Riksdagen därigenom afhändt sig själf hvarje bestämmanderätt i detta afseende.

Jag skall tillåta mig taga en liknelse från ett annat område. Om en godsägare öfverlåter skötseln af sin egendom åt en förvaltare och säger åt denne, att han får anställa så många statare,

som han finner nödigt, på de och de villkoren, men godsägaren sedan finner, att det går en hel del extra folk på gården, som han vill ge en fastare anställning, så kan väl icke förvaltaren säga åt godsägaren: »Det där har ni icke med att göra, ty ni har lämnat detta uppdrag åt mig.»

Då synes det mig ligga något mycket mera beaktansvärdt i en annan erinran, som är gjord, nämligen den att Riksdagen icke bör för mycket blanda sig i skötseln af riksbanken. Jag medger, att det ligger ett visst berättigande i detta, om man tänker på den ekonomiska och finansiella skötseln af riksbanken, men därom är icke fråga nu. Här gäller det en organisationsfråga, och om Riksdagen öfverhufvud skall ha någonting att säga öfver riksbanken, är det väl i organisationsfrågor; eljest kunde ju Riksdagens verksamhet inskränkas till att välja fullmäktige och bevilja decharge; men den ståndpunkten har Riksdagen hittills icke intagit.

Förra året hemställde reservanterna, att det skulle inrättas ytterligare sex ordinarie vaktmästarplatser. I år ha reservanterna gått en medelväg på skäl, som äro anförda i reservationen, och hemställa endast, att det måtte inrättas tre ordinarie vaktmästar-sysslor till. Jag hoppas, att Andra kammaren skall kunna beträda denna medelväg, och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ericsson i Vallsta: Då Andra kammaren förra året med endast två rösters majoritet — 103 röster mot 101 — afslog den då föreliggande motionen, fick jag en ganska god förhoppning om framgång, då jag i år förnyade densamma. Utskottet har emellertid i år lika litet som förra året velat vara med om motionen, utan menat, att saken borde handhafvas af riksbanksfullmäktige. Det kan synas så, men jag finner det märkvärdigt, då jag tänker på, att de vaktmästare, som förra året hade tjänstgjort i 9—11 år, ännu gå obefordrade. En af dem har på några dagar när tjänstgjort 13 år som extra ordinarie vaktmästare, och det borde anses vara en tillräcklig prøfvotid i anseende till hans pålitlighet i tjänsten.

Men, som sagdt, utskottet har icke velat vara med om motionen, och därom kan ingenting sägas. Det kan anses, att det bör vara så, men jag kan icke fullständigt gilla denna mening. Om en vaktmästare har skött sig oklanderligt i 10, 12, 13 år, borde han kunna göra räkning på att bli befordrad och icke bli förbigången, om han skött sig så, att anledning till anmärkning icke föreligger.

Nu ha emellertid reservanterna i år icke velat vara med om motionen helt och hållet, utan ansett, att endast tre nya vaktmästar-tjänster borde inrättas. Vid sådant förhållande skall icke heller jag hålla på min motion, utan ber att få förena mig med reservanterna och instämma i deras yrkande.

Ang. nya vaktmästar-befattningar vid riksbankens hufvudkontor.
(Forts.)

Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Det är ju alldeles tydligt och klart, att det i en så stor vaktmästarkår som riksbankens stockholmsvaktmästare utgöra, är nödvändigt att ha en del extra ordinarie vaktmästare, hvilka vid semester eller förfall för de ordinarie kunna träda in. Därför kan man icke alldeles taga bort de extra ordinarie, utan det behöfves nog 6—7 stycken, och man har för närvarande icke fler än 7. Herrarna veta, att för några år sedan voro de många fler.

Jag vill vidare taga mig friheten erinra om, att i den petition, som de extra ordinarie vaktmästarna inom riksbanken för ett år sedan eller något mer inlämnade, framställde de två stycken alternativ. Det ena alternativet var, att de önskade komma på ordinarie stat, men — och det var det andra alternativet — skulle detta icke gå för sig, så hoppades de att få någon förhöjning i aflöningen för nattjänsten, och då höjdes aflöningen ganska mycket, hvarjämte det bestämdes, att den tid, de tjänstgjorde som extra ordinarie, skulle få ingå i den tid, som sedermera räknades dem till godo, då de blefvo ordinarie. Det gjordes alltså en ändring i detta afseende, just som de själfva begärt alternativt.

Jag vill med afseende på de extra ordinarie vaktmästarnas löneförmåner erinra om, att det här finnes tre lönegrader för dessa extra ordinarie vaktmästare. I sin helhet erhåller en vaktmästare i första lönegraden 1,344 kronor, i andra lönegraden 1,539, och i tredje 1,734 kronor. Men den tid, under hvilken dessa extra ordinarie vaktmästare få tillhöra en hvar af dessa lönegrader, är icke mer än 3 år, så att hela vägen ha de icke oväsentligt högre lön än de ordinarie i den grad, till hvilken de skulle bli befördrade, om de öfverflyttades på ordinarie stat. Det är, som jag i fjol tog mig friheten framhålla, då det gäller en så synnerligen ansvarsfull syssla som att verkställa nattbevakningen inom en sådan institution som riksbanken, af alldeles särskild betydelse att kunna handhafva den disciplinära myndigheten på ett kraftigare sätt, än som är möjligt, då det gäller ordinarie vaktmästare, hvilka ju äro på helt annat sätt fästade vid riksbanken.

Beträffande de vaktmästare, hvilka, enligt hvad den siste ärade talaren framhållit, tjänat så länge som 10—11 år, kan jag nämna, att de två vaktmästare, som det därvidlag är fråga om, upprepade gånger, och redan för ett par år sedan ha blifvit påstötta att söka sig annan befattning, emedan man inom riksbanksledningen icke ansåg dem lämpliga att flyttas upp på ordinarie stat. Det har hufvudsakligen varit af godhet, som de behållits kvar i sin befattning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till bankotskottets förslag.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Hvarför reser vanterna velat delvis gå med på ett bifall till motionen har sin grund

däri att reservanterna haft klart för sig, liksom hvar och en af utskottets öfriga ledamöter, att samtliga dessa sex vaktmästareplatser äro nödvändiga för tjänstgöringen inom riksbanken. De ha förutom nattjänstgöring samma tjänstgöring året om som de ordinarie. Det är därför, som reservanterna anse, att, då de äro nödvändiga och fullgöra samma tjänstgöring som ordinarie vaktmästare, ingen anledning finnes att icke sätta dem på ordinarie stat, hvilket ju medför åtskilliga fördelar mot att vara på extra ordinarie stat.

Visserligen ha reservanterna i år inskränkt sig till att begära endast tre platser, och skälet därtill har just varit hvad herr Palme nyss anförde, att man ansett, att en rekryteringskår borde finnas, från hvilken de ordinarie vaktmästarna kunde tagas. Tre å fyra sådana extra ordinarie platser ha reservanterna ansett vara tillräckliga för att fylla behovet af ordinarie platser vid en kår af denna storlek.

Det förvånar mig, att en ordinarie vaktmästare icke skall kunna göra samma tjänst och vara lika pålitlig som en extra. Det borde väl snarare vara tvärtom. Man anser ju beträffande statstjänare i allmänhet det vara af vikt att extra ordinarie systemet undvikas i görligaste mån. Det har Riksdagen flera gånger uttalat. Det har framhållits, att man hade de extra ordinarie vaktmästarna bättre i sin hand och kunde vid försumlighet från deras sida utan svårighet afskeda dem. Ja, men sköter sig icke en ordinarie vaktmästare i sin nattjänstgöring, ha väl fullmäktige samma rätt öfver honom, som de ha öfver extra ordinarie. Det är fullmäktige själfva, som utfärda den instruktion, som gäller för vaktmästarna, och den kan väl affattas så, att den medför lika kraftig verkan vare sig den försumlige är ordinarie eller extra ordinarie vaktmästare.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Den ärade representanten för Uddevalla stad sade, att, om någonsin Riksdagen skall ingripa i riksbankens förvaltning, så är det beträffande organisationsfrågor. Jag vill visst icke förneka Riksdagens rätt att göra så i detta fall, och jag betviflar icke ett ögonblick att, om det sker, det sker i bästa afsikt. Den ärade talaren valde som exempel bilden af en egendom, som skötes af en förvaltare. Om jag får taga en annan bild, nämligen bilden af en bankstyrelse eller styrelsen för ett bolag, så får jag säga, att om bolagsstämman eller delägarne skulle ingå till sin styrelse, som de ha utsett, och säga: »Nu skola ni taga den eller den personen till ordinarie vaktmästare, ni får icke ha honom längre på extra stat», så tror jag, att en sådan styrelse med skäl skulle finna sig behandlad utan behörig hänsyn.

Om det nu vore fråga om att rätta en tydlig och klar orättvisa, begången af riksbanksfullmäktige, så finge man väl finna något medel till rättelse därpå, men här gäller det i själfva verket bra

Ang. nya vaktmästarebefattningar vid riksbankens hufvudkontor.
(Forts.)

Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)

litet. Dessa extra vaktmästare ha betaladt som ordinarie och få räkna tjänsteår som ordinarie vaktmästare, och i själfva verket är anledningen, hvarför de vilja komma på ordinarie stat, den, att de ordinarie vaktmästarna slippa nattjänstgöring, men om inga extra finnes, finge nattjänstgöringen också öfvergå till de ordinarie vaktmästarna, och då blefve fördelen icke synnerligen stor. Jag kan därför icke se något skäl att i detta ringa fall handla mot riksbanksfullmäktiges önskan, efter hvilken man ju i större saker brukar rätta sig.

Denna sak är så mycket debatterad under flera år, att icke mycket är att tillägga, och jag hade icke trott, att det nu skulle bli så mycket tal om den, men då dylika skäl ha anförts, så ville äfven jag anföra hvad som inom utskottet gjorde sig gällande, och skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rissén: Herr talman! Den nu föreliggande frågan var som bekant på tal under fjolårets riksdag. Det förhåller sig med de ifrågavarande vaktmästarna i riksbanken så, att de numera kallas nattvakter. De flesta ha länge varit anställda i riksbankens tjänst. Den äldste blef antagen redan 1898 och den näst äldste 1900. När de antogos, var deras titel extra ordinarie vaktmästare med nattvaktsskyldighet. År 1904 infördes en annan ordning. De extra vaktmästare, som hade daglig tjänstgöring, fingo nämligen på samma gång göra tjänst som nattvakter, och detta gjorde, att de kommo att kallas nattvakter. I stället för extra vaktmästare med nattvaktsskyldighet, blefvo de nu nattvakter med extra vaktmästares tjänstgöringsskyldighet.

Herr Vahlquist upplyste alldeles riktigt om, hur det förhöll sig med saken, och hurusom dessa vaktmästare hade sig ålagd samma dagliga tjänstgöring som de ordinarie vaktmästarna, hvarför det icke är något att tillägga härom.

Gentemot herr Palme, som framförde den upplysningen, att de två äldsta extra vaktmästarna i riksbanken vid flerfaldiga tillfällen skulle blifvit uppmanade att lämna sin tjänst, för hvilken de icke ansågos lämpliga, ber jag att få säga, att jag icke tror, att detta håller streck, emedan dessa vaktmästare, enligt hvad jag hört af tjänstemän i riksbanken, skulle vara mycket väl meriterade och på ett utmärkt sätt skött sin tjänst. I fjol ingingo de emellertid med en skrifvelse till bankofullmäktige, hvori de hemställde om att bli uppförda på ordinarie stat. Denna skrifvelse hamnade då i papperskorgen, men sedermera måste den af någon anledning framläggas för bankoutskottet. Detta har väl varit orsaken till att vederbörande chef inom verket, nämligen deputeranden Berg, ansett, att dessa vaktmästare skulle vara olämpliga. Jag kan väl knappast tänka mig, att Riksdagen skall behöfva taga en sådan sak för god, så att, när det gäller personer, som tjänstgjort i många år — den äldste af de ifrågavarande vaktmästarna har ju varit anställd i riksbankens tjänst i 13 år — Riksdagen skall på grund af ett vitsord, som före-

stafvats af, man kan rent af säga, förföljelse emot dessa personer, afslå de framställningar, som här äro gjorda. Det synes mig ganska egendomligt, om så skulle vara förhållandet, då det i alla fall synes vara ett behof för riksbanken att hafva dessa extra ordinarie vaktmästare i daglig tjänstgöring.

Ang. nya vaktmästarbefattningar vid riksbankens hufvudkontor.
(Forts.)

På tal om de äldsta extra ordinarie vaktmästarnas olämplighet vill jag erinra om, att de ledamöter af kammaren, som tillhört konstitutionsutskottet de närmast föregående åren, och därigenom känna en af de ifrågavarande vaktmästarna, helt säkert kunna vitsorda, att denne är en utomordentligt präktig man, som i allo sköter sig till beläenhet, ett omdöme, som ju riksbankens tjänstemän också afgifvit om honom. Jag tror icke, att det är mindre godt upplörande eller någon bristande duglighet i tjänsten, som gjort, att denne vaktmästare och hans kamrat fått admonition om att skaffa sig andra platser. Jag tror, att det är helt andra orsaker, som förestafvat detta.

I likhet med de föregående talarne vill jag uttala den förhoppningen, att reservationen måtte bifallas, därigenom skulle åtminstone tre af de äldsta extra vaktmästarna kunna blifva befordrade till ordinarie, och man finge väl då hoppas, att bankofullmäktige skulle utnämna de tre i bankens tjänst äldsta extra vaktmästarna. Af matrikeln framgår det, att det alltid varit praxis, att fullmäktige utnämnt den, som varit längst i tjänsten, en praxis, som alltid gällt ända till föregående år, då två yngre vaktmästare blevo anställda såsom ordinare med förbigående af de två äldsta extra vaktmästarna. Jag tror icke, att det vore ur vägen, om riksbankens fullmäktige något såge till lämplighet och kvalifikationer vid tillsättande af vaktmästarejänster, och jag tror också, att det vore fördel, att just den fråga, vi hade före vid sammanträdet sistlidne onsdag, blefve tillfredsställande löst därigenom, att en viss ansökningstid fastställdes. De sökande kunde då till sin ansökan bifoga sina referenser och tjänsteförteckningar, hvilket kunde vara till gagn vid tillsättandet af sådana platser.

Jag ber, herr talman, att med anledning af hvad jag sagt få yrka bifall till den reservation, som är framställd af herr Thylander m. fl.

Herr Rune: Herr talman! Den ärade talaren på göteborgsbanken frågade, om det vore lämpligt, att en bolagsstämma ålade styrelsen att utnämna den eller den personen till vaktmästare. Ja, jag medgifver, att det skulle taga sig illa ut, om Riksdagen utsåge vaktmästare i riksbanken. Men det har här icke gjorts något yrkande om att utnämna den ene eller andre personen till vaktmästare. Bankofullmäktige ha bestämmanderätten härvidlag, och det är icke meningen att främtaga dem densamma. Det är icke ifrågasatt, att Riksdagen skall afgöra, hur många vaktmästare med daglig tjänst-

*Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)*

göring riksbanken behöfver, utan detta skall fortfarande åligga bankofullmäktige.

Då man emellertid såsom här har att utgå ifrån, att sex vaktmästare med ständigt tjänstgöring behöfvas, kan det vara olika meningar om, huruvida dessa skola vara ordinarie eller extra. Jag vill betona, att det icke i minsta mån är min afsikt att uttrycka mitt mistroende mot riksbankens ledning, men det kan väl icke anses, att man gör det, därför att man har olika uppfattning om, huruvida de tjänstemän, riksbanken behöfver, skola stå på ordinarie eller extra stat.

Utskottets vice ordförande ansåg, att det här var fråga om att på ett olämpligt sätt ingripa i Riksbankens inre förvaltning. Det synes mig vara en hårdragen tolkning man använder, om man säger, att man i det här fallet skulle ingripa i riksbankens inre förvaltning, därför att man anser, att vissa tjänster böra vara på ordinarie stat i stället för på extra.

Vidare yttrade den ärade talaren på göteborgsbanken, att det icke var lämpligt att sätta de här ifrågakvarande tre vaktmästarna på ordinarie stat, därför att de därigenom skulle slippa den nattjänstgöring, som nu åligger dem. Det är icke alls fråga om något sådant. Fullmäktige kunna ålägga äfven de ordinarie vaktmästarna, ja, med ännu större skäl dem än de extra vaktmästarna, att tjänstgöra som nattvakter.

Det har slutligen påståtts, att de ordinarie och de extra vaktmästarna skulle ha lika löneförmåner och att de senare därför icke skulle ha något direkt intresse af att bli uppflyttade på ordinarie stat. Detta är dock icke sant. Såsom framgår af betänkandet, ha visserligen de extra vaktmästarna samma lön som de ordinarie, så länge dessa befinna sig i lägsta lönegraden. Men efter några år framträder skillnaden mellan de extra och de ordinarie vaktmästarna, då ju de förstnämnda icke komma i åtnjutande af någon löneförhöjning.

I allmänhet är ju Riksdagen njugg, då ämbetsverk begära anslag för nya tjänster, och det kan mången gång också vara riktigt, att Riksdagen vill spara. Men i detta fall är det så, att Riksdagen vill bereda en bättre ställning åt de tjänstemän, som riksbanken behöfver, och det är förvånande, att riksbankens styrelse sätter sig emot det. Det är gifvet, att banken kan få bättre tjänstemän, om den bjuder bättre villkor.

Jag vill ännu en gång till sist betona, att det alls icke kan vara tal om, att man i det här fallet skulle gifva bankofullmäktige något misstroendevotum. Den här frågan är en principfråga, huruvida de tjänstemän, som ett verk behöfver, skola stå på ordinarie eller extra stat och i hvilken utsträckning man skall ställa dem på ordinarie stat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Palmo: Herr talman, mina herrar! Då vi här i kammaren haft före de viktigaste frågor rörande riksbankens skötsel, då det gällt hela dess millionförvaltning och beviljandet af decharge, afgöras sådana ärenden utan spillande af ett ord, endast med ett klubbslag. Man afskrifver osäkra fordringar på tiotusentals kronor likaledes med ett klubbslag. Men då det gäller vaktmästarne, då skall från olika håll resas en opinion, som innebär, att fullmäktige tydligen icke ha kammarens förtroende i afseende på skötseln af just denna angelägenhet.

Ang. nya vaktmästarbefattningar vid riksbankens hufvudkontor.
(Forts.)

Det är någonting helt annat, herr Rune, att ha i bankens tjänst anställda extra ordinarie vaktmästare med *hufvudsyssla* att vara nattvakter och bisyssla att fullgöra annan tjänst än att hafva ordinarie vaktmästare med de göromål, som för dem finnas stadgade, hvilka vaktmästare som *bisyssla* hafva nattvaktstjänst. Fel, som de eventuellt begå såsom nattvakter, måste behandlas och betraktas på helt annat sätt, ifall det gäller deras ordinarie tjänst än om det gäller en bitjänst.

Gentemot herr Rissén vill jag säga, att jag icke kan tro, att han verkligen menade det, som jag tyckte mig upplatta af hans ord, nämligen att det skulle vara fråga om någon förföljelseiust från riksbanksfullmäktige gentemot några särskilda vaktmästare. Om han verkligen menade detta, som jag icke tror, att han menade, vill jag däremot rikta en protest. Något sådant kan aldrig komma ifråga; utan för fullmäktige i riksbanken har rörande denna liksom andra angelägenheter endast stått fram hvad som är förenligt med riksbankens bästa. Han framhöll också, att det var undantagslöst, att man vid befordran till ordinarie vaktmästarebefattning tog den äldste extra ordinarie vaktmästaren. Jag tror icke, att det är undantagslöst. Af den senaste matrikeln framgår det, att man gjort undantag åtminstone i ett par fall, och den önskan, som herr Rissén i i detta fall uttalade, stämmer föga öfverens med hvad han i nästa andedrag yttrade, nämligen att man ovillkorligen bör taga hänsyn till lämpligheten och kvalifikationerna hos dem, som kunna komma ifråga vid befordran. Då det just är hänsynen till lämplighet och kvalifikationer, som för riksbanksfullmäktige framstår såsom afgörande, tror jag, att fullmäktige kunna bära herr Risséns klander tämligen lätt.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman! Jag vill endast yttra några få ord med anledning af den parallell, som af herr Neiglick uppdrogs mellan den här föreliggande frågan och det förhållandet, att en principal skulle, därigenom att han antagit en förvaltare, afhänt sig rätten att tillsätta tjänare. Däremot vill jag blott erinra om, att det mycket ofta händer, att en förvaltare säger, att han åtager sig sköta ett företag med villkor, att han får bestämma öfver förvaltningen i det eller det hänseendet, såsom han för godt finner.

*Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)*

Kan en enskild förvaltare uppställa sådana villkor, är det all sannolikhet för, att fullmäktige i riksbanken skulle känna sig i hög grad prickade, ifall de icke finge sköta riksbanken så, som bankreglementet ger dem rätt till.

En annan sak, mina herrar, vill jag äfven påpeka. Det är en stor principfråga, om vi här skola bestämma, att riksbanken skall hafva flera ordinarie tjänstemän — låt vara i lägre grad — än fullmäktige anse för bankens skötsel vara absolut nödvändigt. Hur ofta har det icke i denna kammare och ute i landet uttalats den meningen, att befattningarna inom riksbanken äro för många och att den där anställda personalen är för stor. Om vi nu bestämma, att de ordinarie befattningshafvarna i riksbanken skola vara flera, än fullmäktige anse behöfligt, kunna vi då med fog säga, att banken drager för stora omkostnader? Jag tror, att Riksdagen bör betänka sig mycket noga, innan den biträder den tanke, som blifvit uttryckt i motionen och reservationen.

Herr talman, jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Staaff: Herr talman! Med anledning af den fråga, som här föreligger, är det för mig i viss mån maktpåliggande att yttra några ord, berörande hela förhållandet mellan å ena sidan Riksdagen och särskildt denna kammare samt å andra sidan förtroendemännen för det viktiga institut, som det här är fråga om, nämligen riksbanken.

Det är ju så — jag ber om ursäkt, herr talman, om jag något aflägsnar mig från det, som strängt taget hör till det föreliggande ämnet — att i ett ärende, som vi förnt i dag förehaft vid den gemensamma voteringen, ett förslag, som utgått från bankofullmäktige rörande en organisatorisk förändring, blifvit af kammarne afslaget. Jag bör då nämna, — hvad jag förmodar, att de flesta redan bemärkt af röstsiffrorna — att den gemensamma voteringens resultat så vidt angår de starka siffrorna för nej i Första kammaren framkommit därigenom, att de af kammarne tillsatta valmännen för utseende af fullmäktige i riksbanken, i samråd och bästa samförstånd med fullmäktige i riksbanken, och särskildt förste deputeraden, kommit till den gemensamma uppfattningen, att man visserligen borde söka åstadkomma en omorganisation uti fullt betryggande riktning, men att den nu af fullmäktige föreslagna lämpligen kunde falla, och att man borde vänta till ett annat år för att tänka ut en verkligt god omorganisation. Jag vill här ännu en gång betona, att jag hyser de bästa förhoppningar om att en sådan planering skall kunna ske i samförstånd med fullmäktige.

Det är ju också klart, att, då denna kammares majoritet bestämde motsatte sig det af mig antydda förslaget, däri ingalunda från majoritetens sida låg någon önskan att uttrycka ett misstroende till bankofullmäktige eller till förste deputeraden särskildt, utan att det var en meningsskiljaktighet, som framträdde rörande bästa sät-

tet att åstadkomma en större trygghet i riksbankens förvaltning för oförutsedda eventualiteter såsom t. ex. långvarig sjukdom. I fråga om den skicklighet, det nit och det arbete, som bankofullmäktige och enkannerligen förste deputeraden nedlägger på sitt viktiga uppdrag, tror jag icke, att synnerligen skiljaktiga meningar förefinnas, utan jag tror, att deras förtjänster allmänt erkännas, liksom de erkändes vid debatten om det ärende, som jag berört.

*Ang. nya
vakmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)*

Det skulle ju också vara synnerligen beklagligt, ifall man af den fråga, som här föreligger, hur den än må utfalla i kammaren, skulle kunna draga den slutsatsen, att denna kammares majoritet skulle önska uttrycka ett misstroende till bankofullmäktige, och jag ber att i det afseendet få understryka, hvad en ärad reservant nyss själf yttrade, nämligen att det ingalunda från reservanternas sida ligger något sådant misstroende i deras reservation.

Utskottets majoritet uttalar sig i betänkandet på följande sätt: »Det har ofta framhållits såsom synnerligen önskvärdt, att riksbankens styrelse erhåller en sammansättning, som lämnar garantier för att banken skötes fullt affärsmässigt. Men skall det sålunda antydda målet kunna vinnas, ligger det vikt uppå, att Riksdagen i rena förvaltningsfrågor gifver fullmäktige samma rätt, som vanligen tillkommer styrelser i andra bankinrättningar och affärsföretag.»

Den här uttalade principen är nog, efter hvad jag tror, i det hela ganska riktig, men det är gifvet, att man icke får draga alltför vidtgående konsekvenser af densamma. Vi vilja gärna, att järnvägarna skötas såsom affärsföretag, men jag tror icke, att denna kammare skulle vara benägen att i någon mån släppa efter på sin befogenhet att vaka öfver att den stora personalen vid järnvägarna erhåller den ställning, som kammaren kan finna lämplig, äfven om den skulle komma att blifva något annorlunda, än som ur rent affärsmässig synpunkt kanske skulle synas önskvärdt. Detta är ett extremt exempel åt andra hållet, och det kan godt hända, att många tycka, att hvad som här är fråga skulle kunna gå in under den princip, för hvilken utskottet i det nyss upplästa citatet uttalat sig. Men jag vågar dock frambälla, att man äfven mycket väl kan på de skäl, som af åtskilliga talare här blifvit anförda, sluta sig till reservationen, utan att man därigenom, synes det mig, har handlat i strid med samma princip. Ty man kan dock icke anse, att den fråga, som här är på tal, i egentlig mening är en sådan förvaltningsfråga, å hvilken utskottets principuttalande är i första rummet tillämpligt.

Jag skulle ännu en gång vilja framhålla, att hvilket beslut man än stannar vid i detta fall, bör det icke uppfattas såsom något som helst tillkännagifvande ifrån kammarens sida utaf något misstroende, och jag skulle till och med mycket gärna ha sett, att de ord, som af en kamrat på stockholmsbanken ett par steg ifrån mig, blifvit fällda, icke uttalats i denna debatt, då jag för min del hvarken kan tro, att det stränga omdöme, som han därmed om vissa riksbankens

*Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)*

fullmäktige fälde, skulle kunna äga sin riktighet, ej heller anser det vara nyttigt för förhållandet mellan kammaren och bankofullmäktige, om det troddes, att något antal ledamöter i denna kammare hade en sådan uppfattning. Det är endast detta jag af mer än en förekommen anledning velat yttra.

Herr Christiernson: Herr talman! Jag har icke deltagit i det slutliga afgörandet af detta ärende, men då det i viss mån sammanhänger med behandlingen af frågan angående riksbankens förvaltning, d. v. s. med dechargefrågan, så har jag förut haft tillfälle att närmare sätta mig in i det, som ligger bakom motionen, och det ger mig anledning att här yttra några ord.

Herr Palme uttalade sin förvåning öfver, att det säges så mycket i denna fråga och jag förstår ju, att hans förvåning kan vara stor i dag. Den väcktes väl till lif vid första omröstningen, angående riksbankens ledning. Men jag tror dock icke, att hans förvåning vid den här punkten behöfver vara så stor. För det första vill jag emot herr Palme säga, att man icke behöfver dessa extra vaktmästare för semestertjänstgöring o. s. v., ty sex af dem ha fast tjänstgöring, och det är blott fråga om att låta några utaf dessa extra ordinarie vaktmästare med fast tjänstgöring blifva ordinarie.

Vidare framhölls det, att vi utan ett ords debatt godkänt bankofullmäktiges handlingssätt att afskrifva stora summor på bankens osäkra fordringar. Däremot vill jag eriura om, att afskrifningarna äro gjorda för länge sedan; de kunna vara ett tiotal år gamla, och det är här i Riksdagen endast fråga om en rent formell åtgärd. Mig synes det emellertid, att när decharge beviljas utan ett ords debatt, skulle icke en ledamot af bankofullmäktige ondgöras öfver att man på en så obetydlig punkt som den ifrågavarande hyser en afvikande mening. Hade det varit tvärtom, då hade det varit skäl i att uttrycka sitt missnöje, och jag vill säga, att jag har funnit, att det vid behandlingen af detta och liknande ärenden inom fullmäktige begåtts något, som jag skulle kunna i vissa fall anse som mannämån, och det är icke alldeles riktigt, att man har så många gånger förut privat sagt ifrån till de personer, som det här varit tal om, att de icke vore lämpliga för den befattning de innehåft ett tiotal år. Det har icke inom utskottet kunnat visas, att det finnes grundade anledningar till ett sådant handlingssätt.

Men jag vill icke på något vis få skenet emot mig, så att jag genom att tala för reservationen skulle åstadkomma ett uttryck af missnöje mot bankofullmäktige. Utan att dela den uppfattningen, att den enda institution här i landet, som är ofelbar, är riksbanken — en sådan uppfattning finnes nämligen, och jag tror, att den varit afgörande många gånger, när bankoutskottet fattat sina beslut — utan att, som sagdt, dela denna uppfattning vill jag icke vara med om att uttrycka något missnöje, ty det är nog så, att blott ett

ord af ogillande här i kammaren på den korta vägen till andra sidan gatan, till bankhuset, växer till en storm af ovilja och att man därför bör vara mycket försiktig i sina uttryck, så att de icke uppfattas, som om man här skulle ha mycket stor anledning till missnöje. Detta skulle ju rent af kunna äfventyra landets ekonomiska ställning, och jag ber därför att uttryckligen få betona, att jag icke alls på något sätt ens vågar hysa misstro mot bankofullmäktige. Men detta hindrar icke, att jag tycker, att vaktmästarna kunna behandlas ordentligt. Om några män äro utaf den stora begåfning och äga de kunskaper, att de kunna styra, så att säga, eller reglera landets ekonomiska lif på ett förtjänstfullt sätt, så är det väl ändå icke uteslutet, att de, när det gäller behandlingen af vaktmästarna, kunna vara litet orättvisa. Det är nu just i denna lilla punkt, som vi vilja skipa rättvisa, och jag tror, att bankofullmäktige, bankens styrelse, skola bättre kunna somna in med godt samvete som hufvudkudde, om denna lilla gärd offrades åt rättvisan, ty då finnes icke den ringaste anledning till missnöje. När det gällde decharge, ha vi icke haft något ondt att säga och lika litet när det var fråga om afskrifningarna. Men det lilla missförstånd, som insmugit sig beträffande frågan om vaktmästarna, vilja vi ha rättadt, på samma gång vi uttrycka vårt förtroende till den höga institutionen.

På samma gång jag sålunda vill begagna tillfället att uttala mitt förtroende till bankledningen, vill jag emellertid vädja till kammaren att biträda reservanterna i deras förslag, som går ut på att skipa litet rättvisa. Det är ju gifvet, att äfven den mest vise härskare kan i någon mån begå ett misstag, och det tror jag, att fullmäktige ha begått i föreliggande fall vid behandlingen af dessa extra vaktmästare.

Herr Persson i Stallerhult: Ja, det är ju onekligen en stor förmån att erhålla ordinarie statstjänst framför en extra. Hvad det sålunda här vore fråga om för dessa personer, vore, att de skulle få en bättre och säkrare ställning genom att blifva ordinarie, då det däremot icke blefve stor skillnad på aflöningsförhållandena, eftersom dessa extra, såsom utskottsutlåtandet visar, ha högre betaldt än de ordinarie vaktmästarna i den lägsta lönegraden. Sålunda är den ekonomiska förlust de skulle lida genom att de icke blefve ordinarie förrän efter tre eller sex år ringa, och hvad de egentligen skulle gå miste om är den tryggare ställning, som medföljer en ordinarie syssla.

Men, mina herrar, vore det icke att börja följa en märkvärdig princip, om Riksdagen här skulle besluta emot de myndigheter, som egentligen ha beslutanderätten i sin hand beträffande antalet vaktmästare, vore det icke egendomligt, säger jag, om Riksdagen skulle lägga sig i denna sak, och trots det, att dessa myndigheter anse, att detta antal är nog och att bankens säkerhet bäst skyddas på

*Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)*

Ang nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)

det sätt, fullmäktige antydt, nämligen därigenom att man vidblifver det system, som hittills rådt, trots detta uttalande alltså säga: nej, ni skola i alla fall få ett antal af tre eller sex vaktmästare mera, än fullmäktige själfva sagt sig önska.

Fullmäktige ha här hänvisat till sitt yttrande för i fjol: »Fullmäktige vidhålla sitt tidigare i detta ämne gjorda uttalande och anse således fortfarande, att man ej bör öfvergifva det nuvarande systemet, enligt hvilket bankens bevakning nattetid utöfvas af särskildt tillsatta nattvakter. Fullmäktige finna detta system tryggare och i flera afseenden bättre än det af motionären förordade.»

Trots nu att fullmäktige, som ha det största ansvaret härvidlag, förklarar, att detta är det tryggaste sättet, kommer motionären och kanske äfven Riksdagen att besluta i strid med detta yttrande och säga: nej, vi skola bereda bankofullmäktige en ställning härvidlag, som de själfva förklarar vara mindre betryggande.

Jag tycker, att det går väl långt. Fullmäktige sluta sedan på detta sätt: »Fullmäktige anse för sin del önskvärdt, att det nuvarande antalet åtminstone ej utan tvingande skäl ökas.» Likväl skulle Riksdagen nu anse, att här så tvingande skäl föreläge, att vi trots fullmäktiges yttrande ändock skulle totalt förbise det förslag fullmäktige framställt och som de hålla för det bästa. Jag för min del finner, som sagdt, att det är att gå bra långt. Men det kan hända följer med den modernare uppfattningen, att man skall gå sådana här vägar.

Nu är det att märka, att motionären begärt, att det skulle bli sex ytterligare lediga platser, men så säga fullmäktige, att antalet extra vaktmästare, inberäknadt de sex nattvakterna, utgör för närvarande endast sju. Sålunda skulle det bli en enda kvar, eftersom det nu finnes sju, om motionen skulle gå igenom och vinna bifall. Jag vill visserligen omnämna, att antalet är nedsatt till tre af reservanterna i utskottet, men i alla fall se vi, hvart det tar vägen. Jag skall äfven be att få framhålla, att då bankoreglementet innehåller den bestämmelsen, att det är dessa fullmäktige, som bestämma antalet vaktmästare, blir förhållandet så godt som det, att man fräntar dem denna rätt emot reglementet. Nå, det kunde väl gå för sig, det också, men jag undrar, huruvida motionären och reservanterna verkligen härvidlag kunna vinna sitt syfte. Meningen är ju, att äfven dessa extra vaktmästare, som nu finnas, skola uppflyttas till ordinarie, men det talar man icke om i motionen, utan den innehåller blott den begäran, att det skall inrättas så och så många ordinarie vaktmästarsysslor; men då fullmäktige skola antaga vaktmästarna, är det väl icke säkert, att dessa vaktmästare, som klagat mest och som vilja uppflyttas, bli de, som nu antagas till ordinarie. Det kan hända, att det icke blir dessa ändå, utan att fullmäktige kunna finna bättre krafter än de extra, som nu finnas. Sålunda skulle det väl vara bäst, att Riksdagen säger direkt ifrån, att Andersson, Pettersson och Lundström skola få

dessa ordinarie sysslor, annars har icke motionären fått sin vilja igenom och icke heller reservanternas. Nästa steg blir väl alltså, att man utpekar de personer, hvilka skulle få platserna och att man icke endast begär, att man skall inrätta nya sådana platser, ty annars kan det hända, att icke de, som man vill skola bli befordrade, bli det, om jag blott säger, att man skall inrätta nya platser, ty det kan ju hända, att man besätter dem med andra i stället.

Ang. nya vaktmästarbefattningar vid riksbankens hufvudkontor.
(Forts.)

Jag finner detta sätt att gå tillväga icke vara tilltalande, och därför tror jag, att kammaren skulle göra klokast i att bifalla utskottets hemställan, hvartill jag yrkar bifall.

I detta anförande instämde herrar *von Schéele, Mallmin* och *Sjö*.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke låta herr Palmes anförande passera oanmärkt. Det är visserligen sant, att man vid befordran af tjänstemän till lägsta lönegraden, som det här är fråga om, icke skall uteslutande taga hänsyn till tjänsteålder. Men å andra sidan får man ju lof att medgifva, att om man förbigår de äldste obefordrade, så skall det förefinnas mycket starka skäl till detta. Här, mina herrar, har en af dessa personer, den äldste i tjänsten, fått kort tid före sitt förbigående ett utmärkt skriftligt vitsord om flit och skicklighet. Under sådana förhållanden kan man verkligen vara frestad att säga: antingen skall flit, skicklighet och duglighet icke spela någon roll vid befordran i riksbankens tjänst för dessa vaktmästare, eller också är detta intyg vilseledande. I alla händelser synes det mig, att hela detta förfaringsätt vittnar om vissa tendenser hos den man, som har det viktiga uppdraget att handhafva personalens angelägenheter. Och dessa tendenser tycker jag, att herr Palme med sitt äkta demokratiska sinnelag borde något litet reagera emot.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr Thylander m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. nya
vaktmästar-
befattningar
vid riksban-
kens hufvud-
kontor.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Thylander m. fl. afgifna, vid utlåtet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 109 ja mot 92 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfördt bankoutskottets utlåtande, nr 18, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—9.

Kammaren biföll utskottets i dessa punkter gjorda framställningar.

Ang. ombild-
ning af
lärares vid
elementar-
läroverken
änke- och
pupillkassa.

Efter föredragning härpå af *punkten 10*, angående ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa, gaf herr talmannen ordet åt

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag skall bedja att få lämna det meddelandet att inom kort är att förvänta en kunglig proposition angående ny stat för folkskollärarnas pensionsinrättning. För genomförande af denna stat erfordras en höjning af 3,000 kronor i det i denna punkt förekommande anslaget under titel bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. Det är önskvärdt, att med fixerande af detta anslagsbelopp måtte få anstå, till dess den af mig nu omnämnda väntade propositionen blir af Riksdagen pröfvad.

Härpå yttrade

Herr Svensson i Skyllberg: På grund af hvad herr statsrådet nu meddelat, ber jag att få hemställa, att kammaren måtte,

liksom Första kammaren förut gjort, återremittera ifrågavarande punkt till utskottet.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt återförvisa punkten till utskottet för ny behandling.

Punkten 11, angående adjunkten C. Öhlanders pension.

Ang. adjunkten C. Öhlanders pension.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 108, hade herr *Starbäck* föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att läroverksadjunkten vid Gäfle högre allmänna läroverk, fil. dr *Carl Öhlander*, skulle äga rätt att vid erhållande af pension tillgodoräkna sig femton år af den tid han tjänstgjort vid Fjellstedtska skolan i Uppsala.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Starbäck*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag får verkligen säga, att jag vid studerandet af detta stora betänkande kom att erinra mig en gammal historia. Det var nämligen på det sättet, att en gammal magister yttrade en gång: Visserligen bad jag till vår herre, att han skulle gifva mig en sparsam hustru, men han har verkligen bönhört mig öfver höfvan. När det första gången efter det pensionsstaten öfverflyttats till bankoutskottet gällde att tillsätta bankoutskottet, så minns jag från vårt partis öfverläggningar, att man, just med afseende därpå att bankoutskottet skulle få nämnda befogenhet, var mycket ängslig för att icke bankoutskottet skulle följa de traditioner, som utmärkt statsutskottet vid handhafvande af de olika pensionsförslagen. Men jag får verkligen säga, att denna farhåga var fullkomligt onödig. Finnes det någon tendens hos bankoutskottet, så är det sparsamhetens, och det finnes en tendens till, som jag nu skall bedja att få erinra om.

Det tyckes blifva en genomgående princip, som bankoutskottet här från första gången har fullföljt, att man icke skall fästa det ringaste afseende vid enskilda motionärers framställningar. Det är bara att göra på följande sätt: Här har en enskild motionär gjort en framställning, skall den bifallas? Nej, den afslås. Skola vi föranstalta om en utredning? Nej, det bryr vi oss icke om. Vi göra en framställning till Riksdagen, att den icke skall bifalla motionen och därmed är saken utagerad. Möjligen är det en och annan, som tröstar sig med den stillsamma förhoppningen, att motionären är så pass energisk och ifrig, att han marscherar upp till Kungl. Maj:t och att på det sättet motionen kommer igen nästa år från Kungl. Maj:t, och då är det något helt annat.

Ang. adjunk-
ten C. Ohlan-
ders pension.
(Forts.)

Jag kan nu för min enskilda del mycket väl medgifva, att det kan vara ganska vanskligt att vid sådana framställningar från enskilda motionärer taga reda på, huruvida deras förslag verkligen är behjärtansvärdt och värdt att af Riksdagen beaktas. Det kan vara ganska svårt att göra det, men nog borde man väl ändock kunna hafva rättighet att fordra, att bankoutskottet visade så mycket tillmötesgående, då det gäller dessa framställningar angående smärre pensioneringar landet rundt, att det toge reda på, huruvida det finnes så pass behjärtansvärda fakta bakom, att utskottet kunde hänvisa till dem och säga till Riksdagen, att utskottet anser, att frågan icke är fullt utredd, men att det finnes så pass mycket behjärtansvärdt i framställningen, att utskottet hoppades, att frågan återkomme från Kungl. Maj:t med en bättre utredning. Men med det afslag, som här föreslås, och med den motivering, som utskottet här helt kort och godt anfört, kan jag för min enskilda del icke finna någon som helst uppmaning till Kungl. Maj:t att taga reda på förhållandena och sedan återkomma till Riksdagen.

Hvad är det nu, som det gäller i detta förslag. Jag ber om ursäkt för att jag ett ögonblick tager kammarens tid i anspråk. Det gäller en gammal skolmästare, som tjänstgjort i statens tjänst i tio år och vid Fjellstedtska skolan i Uppsala under nitton år. Hvar och en, som läst motionen, skall finna, att det är en man med väl vitsordad tjänstgöring, en tjänstgöring, som verkligen burits upp af det allra största intresse för yrket och för den ungdom, som han haft att handleda. Efter dessa 29 år erhåller han i pension 680 kronor. Han är så godt som urståndsatt att på något sätt bidraga till sitt uppehälle, och dock är det en person, som nedlagt så pass stora kostnader på sina studier, att han vunnit filosofie doktorsgraden och tagit teologisk kandidatexamen. Sina studieskulder har han knappt hunnit betala. Han har utgifvit flera arbeten på skilda områden. Han har, delvis på egen bekostnad, anordnat och handledt studieresor för lärjungarne vid Gäfve läroverk till hufvudstaden och andra platser för att på detta sätt ge fyllighet åt sin undervisning i historia. Efter allt detta vänder han sig genom enskild motionär till Riksdagen i förhoppning, att Riksdagen skall behjärta hans belägenhet, ja, man kan väl säga, om denna motion afslås, hans då inträdande nödställda belägenhet.

Jag får verkligen säga, att det svider riktigt i mitt hjärta vid tanken på, att det icke skall lyckas ge en förbättrad pension åt denne gamle välförtjänte man, som i själfva verket icke gjort något annat ondt, än att han arbetat för mycket.

Jag ber att få ta upp den jämförelse, som jag här i motionen tillåtit mig att göra. Riksdagen beslutade förra året på framställning af enskild motionär, att läroverksadjunkten Ahlgren skulle från och med år 1910 få en årlig ökning i sina aflöningsförmåner med 1,000 kronor och en ökning i pensionen å 700 kronor årligen. Hvad hade den mannen gjort? Han hade efter sin studentexamen

suttit såsom extra lärare vid Simrishamns pedagogi, där han förmodligen — därom är jag alldeles öfvertygad — utfört sitt arbete på ett tillfredsställande sätt. Men han hade icke den sporren i sin karaktär, som dref honom att utvidga sina kunskaper genom studier vid Lunds universitet. Han satt kvar vid denna pedagogi i lugn och fred, så får han dispens af Kungl. Maj:t, och så tycka några motionärer, att han tjänstgjort vid ett statens indragna läroverk, en pedagogi, och därför bör han få en belöning, bestående af 1,000 kronors förhöjning i årlig lön och 700 kronors ökning i pension. Hvad denne man återigen beträffar, som under hela sitt lif sökt förkofra sig och som nedlagt kostnader, tid och arbete på att vinna högre befordran och bättre kunskaper, skulle han därför att han tjänstgjort vid en statsunderstödd skola, Fjellstedtska skolan, vara alldeles utanför räkningen, och honom vill man icke skänka någon som helst uppmärksamhet, utan vill här endast slå ihjäl denna motion.

Ang. adjunkten C. Öhlander's pension.
(Forts.)

Jag är nu ytterligt tveksam, herr talman, hur pass långt jag skall våga gå i detta fall. Jag vet ju icke, om kammaren vill lyssna till min framställning. Naturligtvis är det svårt att gentemot ett enigt bankoutskott med någon utsikt till framgång komma med ett yrkande om bifall till motionen. I alla händelser tillåter jag mig här, hur det än må gå, uttrycka den förhoppning, att Kungl. Maj:t kan finna anledning att upptaga frågan, och för att kunna, så att säga, gifva ett stöd åt Kungl. Maj:t i den vägen, skall jag be att få framställa det yrkandet: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och i hvilken utsträckning adjunkten vid Gäfve högre allmänna läroverk, fil. d:r Carl Öhlander, må äga rätt att vid erhållande af pension tillgodoräkna sig vissa år af den tid han tjänstgjort vid Fjellstedtska skolan i Uppsala samt till Riksdagen inkomma med det förslag därom, som den företagna undersökningen kan föranleda.

Vidare anförde:

Herr Neiglick: Jag skall icke följa den ärade motionären i alla faserna af hans bevekande framställning af de förhållanden, som ligga till grund för hans nu förevarande motion, ty dessa förhållanden har ju icke utskottet bestridt. Jag skall icke heller gifva mig in på den ärade motionärens hårdhändta kritik af utskottet, därvid han fränkande utskottets ledamöter allt hjärta — att han icke på samma gång tog våra hufvuden, berodde väl endast därpå, att han fann dem allt för obetydliga — men jag skall i stället be att få göra ett par sakliga erinringar.

Innan Riksdagen år 1907 antog nu gällande civila pensionslag, var det ju så, herr Starbäck, att om en tjänsteinnehafvare, t. ex. en lärare, uppnådde pensionsåldern utan att inneha föreskrifvet antal

Ang. adjunkten C. Öhlander's pension.
(Forts.)

tjänsteår fick han icke alls någon pension. Detta kunde emellertid i många fall vara obilligt, och därför införde man år 1907 en bestämmelse om s. k. afkortad pension, hvarigenom en tjänsteinnehafvare, som minst tio år varit i statens tjänst, tillerkändes pensionsrätt; d. v. s. om en person vid 55 års ålder — alldeles såsom förhållandet är med herr Öhlander — inträder i statens tjänst såsom lärare, blir han pensionsberättigad vid 65 års ålder, låt vara att han endast får en afkortad pension. Man ville, såvidt jag förstår, på detta sätt taga hänsyn just till sådana ömmande förhållanden, som ligga till grund för herr Starbäcks nu förevarande motion. Man fann det hårdt, att en sådan person, som det där är fråga om, icke skulle få någon pension alls, och därför har man i dylika fall tillerkänt vederbörande en afkortad pension.

Nu kommer herr Starbäck och säger, att denna afkortade pension är alldeles för liten, och han fordrar, att utskottet skall helt och hållet bortse från bestämmelserna i 1907 års pensionslag och förorda något helt annat. Jag tycker verkligen, att det är att begära för mycket af utskottet. Om det är så, att dessa afkortade pensioner äro för små — och jag vill gärna medgifva, att i det fall, som här föreligger, det kan synas vara så — vet ju herr Starbäck mycket väl, hvilken väg man skall gå för att om möjligt få ändring i hithörande bestämmelser.

Herr Starbäck känner ju också mycket väl till, att Kungl. Maj:t år 1907 framlade en proposition, hvori begärdes, att ämneslärare och -lärarinna vid allmänt läroverk och seminarium skulle i fråga om pensionsrätten få tillgodoräkna sig intill tio års tjänstgöring vid enskildt läroverk. Denna proposition afslogs af Riksdagen, om jag icke missminner mig, af båda kamrarna; men icke förty begär nu herr Starbäck, att den pensionstagare, som det i detta fall är fråga om, skulle få tillgodoräkna sig 15 års tjänstgöring vid enskildt läroverk.

Herr Starbäck har i sin motion äfven framhållit, att denne person utöfvat en verksamhet, som ganska nära sammanfaller med statlig verksamhet. Ja, det är nog så förhållandet, men man kan väl säga om nästan de allra flesta personer, som vid sen ålder inträda i statens tjänst, att de förut uträttat något samhälligt eller statligt nyttigt, och gränsen mellan det samhällliga och det statliga flyter ganska mycket.

Det synes mig emellertid under dessa förhållanden, att man icke kan begära, att utskottet skall biträda en framställning, sådan som den föreliggande, då detta faktiskt skulle innebära, att utskottet, i den mån det berodde af utskottet, rent af sökte upphäva bestämmelserna i 1907 års pensionslag.

Herr Starbäck har nu föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, för att på det sättet motionens syfte skulle vinnas. Jag vet icke, om Kungl. Maj:t kan göra någonting åt saken, men det förefaller mig dock, som om kammaren genom att bifalla denna hemställan

om en skrifvelse skulle gifva på hand, att den äfven skulle biträda den framställning i sålunda angifvet syfte, som sedermera kunde komma att göras, och under sådana förhållanden anser jag mig böra yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. adjunkten C. Ohlanders pension.
(Forts.)

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skall endast be att med ett par ord få bemöta min ärade vän, herr Neiglick.

Det är väl i alla fall så, att om Riksdagen har beslutat vissa bestämmelser med afseende på civila tjänstemäns pensionsrätt, har väl icke Riksdagen därmed frånhändt sig sitt prerogativ att i ömmande fall bevilja en ökad pension åt vissa personer. Det är det, som frågan gäller, nämligen huruvida Riksdagen i vissa fall kan finna sådana omständigheter föreligga, att ett undantag kan ägas rum från dessa gällande bestämmelser. Jag vill icke klandra bankoutskottet, som väl måste i dylikt fall, mer än en enskild motionär, framför allt se på frågans principiella ståndpunkt, men jag vill vädja till kammaren, huruvida Riksdagen icke fortfarande skall ha den rätten att värda det prerogativet, att Riksdagen åtminstone kan gifva anvisning till Kungl. Maj:t. Här synas sådana ömmande omständigheter föreligga i fråga om denne man, hvilken vi anse vara ganska förtjänt och som ju utfört en sådan lifsgärning, att vi tycka hans ålderdom bör tillgodoses något bättre, än som skulle ske, om man följde endast gällande bestämmelser. Det är denna fråga, som jag fört på tal, och då vill jag säga, att äfven från bankoutskottsbåll skulle man kunna ge mig så mycket, att man vore med om en skrifvelse.

Jag hoppas, att kammarens goda hjärta här skall göra sig gällande och att det yrkande, som jag här nyss framställt, skall vinna bifall och hvilket jag, herr talman, tillåter mig att vidhålla.

Herr Neiglick: Jag vill endast säga herr Starbäck, att de ömmande synpunkter, som han här framhållit, redan blifvit beaktade i vår nu gällande pensionslag; det är just sådana synpunkter, som motiverat dess bestämmelser om afkortad pension. Nu vill herr Starbäck, att man skall, så att säga, räkna dessa ömmande förhållanden två gånger, och det är detta, som utskottet icke kunnat vara med om.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå samt bifall i stället till det af herr Starbäck under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid af herr Starbäck, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Ang. adjunk-
ten C. Öhlan-
ders pension.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 11:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Starbäck under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 113 ja mot 66 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

§ 13.

På därom gjord anhållan beviljades herr *Röing* ledighet från innevarande dags aftonplenum.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,36 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Rättelse

i *Andra kammarens protokoll nr 24.*

Å sid. 56 rad. 16 *står*: vara grundad,
läs: vara ogrundad,

D:o rad. 22 *står*: jag icke anser, att allenast
läs: jag anser, att icke allenast